Ч. 50 (14.593.) Львів, неділя 7. березня 1937. Oplata pocztowa uiszczona gotówką. Рік LVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ

РЕДАКЦІЯ Й АДМІНІСТР.: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції й Адм.: 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Легіон. Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно . . . . . 5.00 зол.
Четвертьрічно . . . . 15.00 „
Піврічно . . . . . . 30.00 „
Річно . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ. У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч. У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 сот.

20 літ тому.

Львів, 6. березня 1937.

Рівно двацять літ тому сплили на брук петроградських вулиць перші краплини з того моря крови, що потім залило всю російську імперію — і по нинішній день її заливає. Рівно двацять літ тому посунулась з підмуленої гори грудка, яка потягла за собою ледозвал, що по нинішній день грімким гуркотом провалюється по Сході Европи та якого відгуки йдуть по всьому світі. Це був ніби РОСІЙСЬКИЙ камінчик, що обсунувся сам, ніким не рушений, ніким не кермований. І за ним рушилась спершу ніби тільки РОСІЙСЬКА лявіна. А проте російська стихія викликала негайно й українську. І тому національна українська революція стоїть у найтіснішому звязку з російською, з тими революційними подіями на вулицях Петрограду, які відігрались рівно двацять літ тому.

Точної дати початку революційних подій у Росії встановити годі: ріжні джерела, навіть найповажніші чужинецькі енциклопедії, ріжно її подають. Путанину збільшила ще ріжниця календаря, що тоді істнувала між Росією та Заходом. Важко означити день, коли властиво петроградський вуличний неспокій прийняв характер революційних заворушень і коли ті революційні заворушення перетворились саме у революцію, якої безпосереднім наслідком був кінець дому Романових, а наслідком посереднім — той жах, що твориться там і сьогодні. Але перші звістки про події на вулицях Петрограду торкаються 8-го березня (23. лютого ст. ст.) 1917 р. і ми рішили використати цю дату, щоб видати збільшене число „Діла" з низкою споминів безпосередніх свідків та співучасників тодішніх подій, зокрема цінний спомин ЙЕ. Митрополита, царського вязня, спомин, який для істориків російської і української революції матиме значіння історичного документу.

Без сумніву: можна суперечитись на тему, чи і поскільки ми, українці, маємо причину зупинятись спеціяльно на даті вибуху петроградської революції. Колиб підходити до справи формально, то можнаб казати, що чейже долю тієї революції тоді рішив український волинський полк, який тому був — хай навіть підсвідомо — революційний, бо був — український. Але нам, ґазеті, того формального підходу не треба: часопис не має завдання робити історичної та соціольоґічної аналізи великих подій, не має потреби претендувати на вичерпування теми, що творить невичерпане джерело студій для фахівців. Нашим багато скромнішим завданням є пригадати низку призабутих дат і фактів та цю пригадку вбрати у цікаву форму, приступну для широкого читача щоденної преси.

І тому поруч із пригадкою про ролю українців-військовиків у петроградському гарнізоні варта пригадати, що вже в тиждень після першого бурхливого петроградського дня, Голо[…] Студентська Рада у Петрограді, перетворена негайно на Тимчасовий Український Революційний Комітет, видала друковану відозву „ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА, СТУДЕНТІВ, РОБІТНИКІВ Й УКРАЇНСЬКОГО ОФІЦИРСТВА У ПЕТРОГРАДІ". У тій відозві читаємо буквально: „...У визвольній боротьбі останніх днів велику ролю відіграв український демос в особі українського жовнірства тих полків, що прилучились до повстання". У декляративній частині нього першого українсько-революційного документу казалось таке: „Українська демократія, українські маси потрібують забезпечення не лише своїх загально-громадських прав, але й своїх окремих прав національних, тих прав, які російський нарід має вже віддавна. З цим гаслом національного визволення повинні виступити українські маси у Петрограді"

Це було 15. березня 1917. В тиждень пізніше, 22. III. прийшла „ДЕКЛЯРАЦІЯ ПЕТРОГРАДСЬКОГО ВІДДІЛУ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИХ ПОСТУПОВЦІВ". Там уже виразніше сформульовано українські вимоги; деклярація жадає „відновлення національно-територіяльної автономії України у звязку з загальним перебудуванням Росії на підвалинах федеративного ладу". У тій Деклярації казалось м. і. таке: „Незалежно від того, задля відновлення порушеного старим режімом загально-людського і міжнароднього права потрібно: негайно відновити в окупованих російським військом частинах Галичини і Буковини ввесь лад місцевого політичного і громадського життя і ті національні права, які мала перед війною місцева українська людність;

негайно визволити з арешту і повернути з заслання всіх галицьких і буковинських українців, що були жорстоко покарані виключно на ґрунті ненависти старого уряду до національної української культури, а в тім числі визволити керовника галицької уніятської церкви — митрополита ґр. Андрія Шептицького".

25-го березня на майдані біля Казанського собору відбулась МОГУТНЯ УКРАЇНСЬКА МАНІФЕСТАЦІЯ, на яку організатори скликували петроградських українців великими афішами: „...Хай кожен українець в Петрограді сущий прибуде на се наше свято". Ця маніфестація примусила вже заговорити всю російську пресу. У висліді цих підготовчих актів, голова Тимчасового Уряду кн. Львов 1. квітня приняв українську делеґацію, в якої склад входили: М. Славинський, М. Корчинський, М. Чечель, Т. Гайдар і Лобода. Вона представила вже широку „ПАМЯТНУ ЗАПИСКУ УКРАЇНСЬКИХ ДЕПУТАТІВ, ПРЕДСТАВНИКІВ ПЕТРОГРАДСЬКОГО ВІДДІЛУ ТУП, АКАДЕМІЧНОЇ МОЛОДІ, ОРҐАНІЗАЦІЇ РОБІТНИКІВ ТА САЛДАТІВ". Чергового дня склалась у Петрограді УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА, з Виконавчим Комітетом, куди ввійшли такі діячі: О. Лотоцький (голова), М Корчинський (заст. голови), П. Стебницький (секретар), Г. Голоскевич (скарбник), М. Славинський та як заступники — Ф. Слюсаренко й П. Зайцев. Роля тієї У. Н. Ради скінчилася щойно тоді, коли центр української визвольної боротьби перенісся на терен столиці України, Києва, і коли не йшла вже „українська акція", тільки українська революція.

Але українській революції присвятимо в найближчому часі окреме число „Діла", зупиняючись вже не тільки на споминах, але й на найважніших проблемах, які тоді стояли перед українцями, та на головних спірних точках, які досі хвилюють українську історіографію.

Впала російсько-царська тюрма народів. З хуртовини протицарської революції зродилась нова тюрма народів, російсько-большевицька. Для всіх поневолених у Росії народів день упадку царату та збудованої на нім царської імперії був таким самим святом, як буде ним день упадку російського большевизму і здвигненої ним імперії большевицької.

ік.

† АНДРЕЙ,
МИТРОПОЛИТ

Воля і надії.

ЯК РЕВОЛЮЦІЯ ЗВІЛЬНИЛА МЕНЕ З ЦАРСЬКОЇ ВЯЗНИЦІ.

Арештований 19. вересня 1914. року, я опинився по ріжних вандрівках у монастирській вязниці у Суздалі, призначеній взагалі для злочинців, покараних за проступки проти Церкви й релігії. Коли довідалась про це ліберальна частина російського громадянства, вона обурилась, що у тій вязниці запроторено епископа чужої Церкви. У такому дусі писав у російській пресі письменник Короленко, і саме у висліді тих його статтей забрали мене з Суздаля над Клязмою та перевели до Ярославля над Волгою, де примістили вже у спеціяльно винайменім приватнім, майже не умебльованім 5-кімнатнім помешканні, під сторожею городових і сищиків (поліціянтів та поліц. агентів). Але вже в Суздалі доходили до мене відусіль вістки про Распутіна і двір і я мав нагоду переконуватись, як цариця була в російськім народі зненавиджена та як взагалі впав авторитет царя і цілої його родини. Тямлю характеристичне для тодішніх настроїв оповідання-легенду про те, як то цариця відвідує воєнні шпиталі: німецьким раненим, мовляв, роздає по срібному рублеві, а московським хворим салдатам дарунки вартости около 2 коп. Вбивство Распутіна цілком заворушило уми й люди про ніщо більше не говорили. Я мав лише „Русское Слово", розмірно ліберальний щоденник, і видно було по ньому, що в Росії вариться.

Пригадую собі день, в якому вибухла революція, із такої події: коли я вийшов вранці зі своєї кімнати (на ніч я замикався все на ключ), поліціянти, що сторожили мене, заявили мені, що прийшли вояки і забрали їм зброю. На те я сказав: то я виходжу на місто. Досі я міг виходити тільки у товаристві двох поліціянтів і одного агента. Я пішов вперше за час мого побуту у Ярославлі до тамошнього римо-кат. костела, куди мені досі не вільно було ходити. З костела пішов я до місцевого губернаторства. Губернатором був кн. Оболенський. Перед його будинком, де звичайно стояли городові, тепер стояв якийсь молодий інтеліґент-цивіль. Коли я спитав, чи можу найти губернатора, я почув відповідь: „Губернатора в Ярославле нет". Але я його зараз-же побачив: він стояв перед гуртком старшин і щось їх переконував. Того самого дня його і поліцмайстра арештували, а на його місце встановили якогось місцевого адвоката.

Мене ще не випустили, тільки замісць городових віддали під сторожу військових. Склалося так, що це були — українці, хоч і мало свідомі. Я вів з ними довгі розмови. Казали вічно про „свободу", не розуміючи того слова. Дефініція свободи виглядала у котрогось з них так: „Раніш перед офіцирами не вільно було ані сидіти, ані курити, — тепер вільно". Сталося таке, що мої сторожі-вояки скинули свого „унтера". Прийшов до них полковник і насварив, що вони не мають права робити цього: хай скажуть йому, полковникові, а він уже сам „унтера" забере. На те жовніри дуже обурились: „Як це так? То там царя скинули, а ми „унтера" не маємо права?!"

Розвал армії ішов на очах. Декрет сипався за декретом. Декрет Ґучкова про скасування обовязку вояків здоровити старшин був характеристичний, як сам Тимчасовий Уряд розвалював російську армію.

В Ярославлі я просидів ще яких 2—3 тижні. Головна перешкода для мого виїзду був властиво цілковитий брак грошей. Їх забрали були на поліцію, а поліцмайстер був арештований. Вибрався я врешті до того поліцмайстра, як до вязня: він був дуже чемний і видав мені негайно посвідку, що дійсно таку-то суму моїх грошей зделоновано на поліції; давній поліційний потентат був збитий і цілком зломаний. Але я мусів мати ще дозвіл казначейства на видачу грошей, з чим знову було безліч клопотів. З другого боку всі мені йшли на руку. Тямлю, що в казначействі збіглися всі урядовці і спільно вирішили, як слі

оминути масу звичайних формальностей та видати мені гроші. „Популярними“ були тоді в Росії взагалі всі „австрійці“.

У домівці губернатора, де правив тепер, як сказано, якийсь адвокат, панував повний хаос. Мені казали ждати на рішення Петрограду, щодо моєї дальшої долі, а до того часу дали мені повну свободу, з тим, що я дав слово, що самовільно з міста не вийду. Пильнували мене в черги вже не вояки, тільки якісь студенти-білорусини, дуже чемні, які зрештою рідко коли приходили навідуватись. Вістки з Петрограду були дуже скупі. З устних поголосок тямлю, що підчас одного публичного виступу Мілюкова з публики мав впасти запит: „Що буде з царем?“. Мілюков відповів: „Старий дурень, — або зречеться, або скинемо“. Не знаю, чи така подія дійсно мала місце, але та поголоска віддавала тодішні настрої.

До Ярославля почали приїздити до мене мої знайомі. Але швидко я таки виїхав — до Петрограду. Столиця Росії була просто переповнена українцями. Жовніри-українці прислали на стацію по мене полкове авто й тутже запросили мене на Шевченківський вечір, який перемінився був у велику маніфестацію. При вході на той вечір підійшов до мене якийсь моск. старшина і почав витатись зі мною, наче своїм знайомим: показалося, що це був українець-галичанин, перебраний у російський мундір для більшої свободи рухів. У памяті з тих днів залишились мені: віча, мітінги, безконечні віча і безконечні промови. Це був період славних петроградських „білих ночей“. Можна було вертатись до дому в якунебудь пору дня чи ночі — завжди і скрізь по вулицях відбувались віча. Провід вели скрізь старі революціонери з 1905. року.

Як відомо, наказ про звільнення мене видав на просьбу моїх знайомих — Керенський. Я пішов до нього, щоб йому подякувати. Він прийняв мене з рукою на перевязці. Я спитав, що йому, і почув: „Вчора на вічу я мусів подавати руку трьом тисячам робітників і сьогодні не чую руки“. Цивільні революціонери хворіли на моду вдавати військових. Керенський приняв мене у старшинському мундірі, впускав до нього адютант-старшина. Серед розмови заявив раптом: „Але ми вам, українцям, чернигівської і харківської губернії віддати не можемо“. Здивований таким зворотом я відповів, що це чейже справа волі місцевого населення. „Так, але ми не можемо...“ Ввесь Тимчасовий Уряд робив взагалі жалке враження гурту людей, в яких кожний є всевладним паном, кожний робить все на власну руку і — не знає, чого хоче. Я був майже в усіх міністрів, з яких виразніше памятаю кн. Львова, Мілюкова, Керенського Терещенка.

До голови Тимчасового Уряду кн. Львова я пішов м. ін. в такою справою: Я пішов туди разом з екзархом о. Фйодоровом, монахом-студитом, який саме в минулому році помер на большевицькому засланні та який тоді вернувся самовільно з царського заслання з Сибіру; ми рішили були порушити справу духовної опіки над пречисленними греко-католиками, розсіяними по всій російській імперії. Я представив коротко цю справу кн. Львову та заявив, що сам цієї опіки над вірними виконувати не зможу, але хотів би залишити свого ґенерального вікарія і то саме в особі присутнього о. Фйодорова. Кн. Львов, не входячи в ніякі подробиці, в місця згодився. Трохи збентежені такою покладністю у справі, яка була виключена за царського режіму, я заявив, що ми хотілиб леґалізації становища о. Фйодорова. Кн. Львов і на це згодився. Тоді вже о. Фйодоров докинув: „А не можна би так зараз дістати відповідний офіціяльний документ з моїм призначенням?“ „Очевидно“, відповів Львов, тут-же закликав свого секретаря і казав на місці за своїм підписом виготувати призначення о. Фйодорова ґенеральним вікарієм та запросити його на конференцію представників усіх віроісповідань, що мали переговорювати з правительством і устійнити відношення до всіх віроісповідань. В той спосіб впродовж кількох хвилин леґалізовано у Росії Унію, понад яку недавній царський уряд не бачив смертельнішого для Росії ворога!...

З отаких особистих розмов з міністрами Тимчасового Уряду та з усього, що я бачив і чув, я виніс глибоке переконання, що всю хуртовину розпутував сам Тимчасовий Уряд, своєю бездарністю, повною непідготованістю кермувати великою державою, подиву гідною хаотичністю. Маю по нинішній день те враження, що колиб Микола II. не був таким, яким він був, себто так само людиною бездарною, нерішучою і послушною волі свого страшного оточення, та колиб був згодився на ліберальний уряд і сам його підтримав, або колиб взагалі Романови пішли були на співпрацю з ліберальним курсом перших днів березневої революції, то може моглаб втриматися і монархія в Росії і не пішлоб усе коміть головою. Наскільки члени Державної Думи, що робили революцію, самі не знали, чого хочуть і були настроені льоялістично до самої династії та перестрашені вуличними заворушеннями, свідчить про це таке оповідання одного революціонера старшини, яке має всі познаки імовірности: Стрінув я білорусина Мацевіча, старшину російської ґвардії, що схилявся був до Унії. Він оповів мені початки революції. „Коли цар видав декрет про розвязання Думи, ми, кількох старшин ґвардії радили цілу ніч, що робити. Перейшли списи всіх старшин петроградського ґарнізону і з розпукою ствердили, що це були майже без виїмку реакціонери, бо ліберальніших старшин негайно переносили з Петрограду. В 5 год. над ранком пішли до Думи, де цілу ніч сиділи депутати і просили прийняти нас. Дума казала ждати нам цілі 3 години, бо її члени боялися виходити до нас, щоб не запідозріли їх в явній революційній діяльності. Ми заявили Керенському, що коли ліберальна частина Думи опреться декретові про розпуск Думи, то ми, військо, зробимо демонстрацію“. Революціонерів у справжньому розумінні того слова, які хотілиб зміни державного устрою, було тоді страшенне мало; маю враження, що таких військових революціонерів, як згаданий білорусин, було може немного.

Але події перевалювались відразу понад голови недорослих до свого завдання керманичів березневої революції і швидко самих їх змели. Ще за мого побуту у Петрограді почались походи большевиків і демонстрації радше проти Тимчасового Уряду, ніж поваленого царату. Один такий похід стрінув я, коли вертався з Академії Наук, від Шахматова, куди ходив у справі своїх книжок і матеріялів, що їх відібрали мені в Росії. Той похід робив цілком моторошне враження: це була збіранина найгіршого шумовиння, яке на прохожих дивилося, як звірі на добичу. Чолова фіґура березневої революції Керенський з дня на день ставав фіґурою щораз комічнішою.

Петроградські українці метушились і гарячково організувались. Вони гуртувались довкола домів пп. Лотоцьких і Корчинських, відомих українських громадян, які перебувають тепер у Варшаві і Львові. Я бував у них і в мене бувало чимало осіб. Один із перших відвідав мене у Петрограді колишній чиновник при львівському ґенерал-губернаторові, який саме переводив у мене у св. Юрі у вересні 1914 року ревізію та зрештував мене. Щойно тоді я довідався, що це був українець. За українських часів він служив українській владі у Києві; за часів гетьманату Скоропадського він приїздив до Львова за комплетом нових австрійських законів і тоді теж відвідав мене. Тепер, у Петрограді, у березні 1917 року, саме він сказав мені річ, яка мене приємно схвилювала: „ми вже армії в Галичині не маємо“... З Петрограду, як відомо, я переїхав до Києва, де навязав найдружніші звязки з місцевим українським громадянством та де стрінув цілу масу знайомих галичан: Ст.

Федака, Левинського, о. Цегельського, Старуха, Герасимовича, Ющишина і ін. Але це вже не належить до тієї теми, на яку висловитися просила мене Редакція „Діла“. Згадаю тільки про одну подробицю, цікаву для тодішнього стихійного характеру українського руху і повороту до українства його змосковщеної інтеліґенції. Ось дуже щиро приймав мене українською мовою м. ін. барон Штейнґель, пізніший посол Скоропадського у Берліні, який ще недавно тому, приділений до російської амбасади у Римі, живо проти мене там інтригував. До речі: син бар. Штейнґеля, тепер на Волині, виступає як росіянин.

*

І як українець і як представник Унії відчував я, що коли можу свобідно ходити по Невському Проспекті, голосно по українськи говорити, голосно за українською справою та Унією промовляти, — то це щось неімовірне, надзвичайне. Не диво, що з тими березневими подіями ми, українці, та зокрема вірні Греко-Католицької Церкви, звязували величезні надії. Ті надії сумно скінчилися. Але вірю, що вони не скінчилися, тільки так далеко знову від нас у майбутнє пересунулися. Здобутками нашими залишилися: досвід і наука, що ми їх винесли з війни і революції. Ці наші здобутки заплачені дорогою ціною. Але вони мусять виплатитись. Вони напевне перевиховали український нарід, відкрили перед ним той національний овид, який у перших тижнях і місяцях був перед ним зовсім закритий чи замрячений, зробили його зрілою нацією. І тому надії, звязані тоді з тодішньою революцією, мають надалі свою силу і вартість.

*

ЛИСТ МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО ДО УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У ПЕТРОГРАДІ.

„Браття!

„Великою радістю переповнена моя душа і не в силі повздержатися від сього, щоб кількома словами не звернутись до Вас у сій історичній хвилі. По Божому Провидінню упали кайдани, в які століттями був закутий наш український нарід і зірвано колодку з його уст. З обновленим життям цілої Росії оживає і наш нарід і сього оживлення нашого Ви не тільки свідками, але й самі одні з перших піонірів і творців. Честь Вам за се і вдячність від усіх грядучих поколінь!

„Свобідна Росія і в ній вільний український нарід принів і мені, галицькому українцеві, синові свого народа, особисту свободу й волю.

„Вірте мені, що не півтретя року заточення і тюрми, але ціле життя просидів би радо в тюрмі, щоби тільки побачити свій нарід свобідним, вільним. Я щасливий, що дочекався сеї хвилі і в щирій тихій молитві склоняю я голову перед непрослідимими дорогами Божого Провидіння.

„Моя радість не мала границь, коли я побачив при моїм приїзді в Петроград поважну українську петроградську громаду, яка вийшла повитати мене на дворець. Знаю, що овації не так відносилися до моєї особи, як радше до цілого українського народу в Галичині, чим Ви публично задокументували нероздільну нашу єдність національну, як найтіснішу звязь і братню уважливість, одні і ті самі стремління до самоосвідомлення, розвою і піднесення нашої національної культури.

„Я вдячний Вам за се, а се тим більше, що бачив не тільки представників української інтеліґенції, але й українського люду, який у своїй сердечності, через своїх представників, побажав мене відвезти до мого тимчасового приміщення. Їм я дуже, дуже вдячний, бо сим наглядно показали, що й границі не розірвуть душі нашого доброго українського люду і нашого національного єднання. Ся єдність наша є найкращою запорукою величної будучности, на яку сміло можемо глядіти вперед і до якої ми всі українці підемо разом у культурній нашій праці. Організуймось на всіх полях. Скоординуймо наші народні сили. До праці вперед, а наше національне життя запевнене і Бог нам поблагословить.

„Як єпископ душпастир, якого обовязком є праця для вічного і дочасного добра свого народа, я все молився за нашу Україну, за наш український нарід; у сій хвилі звертаю мої молитви до Бога і прошу о Його благословенство для прадідної нашої землі, для українського народу, для всіх наших організацій, для нашої праці, для Ваших родин і для кожного з Вас зокрема.

Боже, Україну спаси!

Квітень, 1917 р.

Андрей Шептицький
Митрополит Галицький

ОЛЕКСАНДЕР ЛОТОЦЬКИЙ.

Початок революції.

(Із „Сторінок минулого")

Розрухів сподівалися 14. лютого — в день скликання Державної Думи. Міністр внутрішніх справ порозсаджував поліціів із кулеметами на дахах домів та на каланчах, щоб масово розстрілювати маніфестантів. Проте день минув спокійно.

Але то лише одлягло, та не минуло. 23-го почався сильний рух по вулицях, збіралися мітинги. Поліція розганяла, але крівавих сутичок іще не було. 24-го рух збільшився, поліція ужива зброї, були вже поранені й убиті. 25—26-го натовп на вулицях збільшився до надзвичайних розмірів, особливо в осередку міста — на Невському, Знаменській, Садовській. Крім поліції, що вживала кулеметів, у приборкуванні натовпу взяло участь і військо. Було кількасот поранених і забитих, — отже твердження про безкровність революції — фікційна леґенда. Але тут таки слідом за стрілами натовп звертався до салдатів з докорами та умовляннями — не стріляти в братів. Салдати видимо хвилювалися, в їх поступованні вже видно було вагання.

Коли в казармах волинського полку, що складався переважно з українців, офіцир вишикував полк на дворі та поздоровив його з учорашньою перемогою, салдати кинулись на його й забили. Це й було властивим початком революції, коли участь у ній приняло військо.

Офіцири повтікали і салдати залишилися самі, на власній волі. Мені довелося бачити одного з офіцирів волинського полку безпосередне по згаданій події. Це був урядовець державного контролю мого департаменту, покликаний у часі війни на військову службу. Треба було бачити, з яким він жахом, прибігши до колишнього місця своеї служби, оповідав про той салдатський бунт та просив його сховати, бо от-от можуть надбігти салдати та замордувати, — видно, сцени на казарняному дворі мали хід такий, що враження по них залишилося яскраве.

Майже одночасно так само повстав полк литовський та деякі інші частини столичного ґарнізону. Все це сталося без якогобудь наперед складеного пляну, стихійним відрухом. Салдати вийшли на вулицю без усякого порядку, з рушницями в руках, з криком, із невідповідними для військового порядку рухами, — але це саме і впливало найбільше на цивільний натовп. Всі бачили, що військо вийшло з норми, збунтувалося, і це робило величезне враження, — салдатів зустрічали оплесками, викриками: „Молодцы, салдатики", „ура!", а це ще більше підбадьорувало салдатів до зовнішніх виявів свого революційного настрою. Революційна активність натовпу дійшла до високої напруги, — треба було виявити її в якихсь екстраваґантних чинах, що маніфестувалиб протест проти існуючого порядку. Кинулись до будинку окружного суду, з яким сполучалося досить гірких вражінь від політичних процесів, підпалено його, — папери його біжучих справ та архівів були відповідним для вогню матеріялом, і майже все всередині вигоріло. Натовп кинувся до зненавидженої „охранки" („охранное отдѣленіе" департаменту поліції, де власне зосереджено було політичні справи), виволікав папери на вулицю та роспалював із них пожарища. Нема сумніву, що особливо тут старалися ті, в чиїх інтересах найбільше лежало затерти всякі сліди своеї спільности з тою установою. Хто проходив мимо тих пожарищ, без перешкоди витягав із стосу „дѣлъ", що їх спалювано, те, що зручніше було вихопити. В дальші дні мені приносили два „дѣла", — одно з листуванням між петербурзькою та іншими охранками про приїзд до столиці та відїзд із неї українців, які були під замітом охранки, друге — квитки співробітників охранки про одержання винагороди за свої послуги...

Виявивши несподівано для себе революційний запал, салдати скоро відчули безпляновість свого чину та неясність свого положення. А що всі ті казарми, де почався салдатський рух, були біля палацу Державної Думи (для палацу російського парляменту свідомо обрали місце в такому сусідстві, — лише, розуміється, в інших,ніж це сталося, цілях),то повстало першим і цілком природним рішення салдатських частин іти до того „начальства", що єдине залишилося як визнане та реальне, бо всяка інша влада зразу припинила чинність і зникла (лише посаджені на дахи поліцаї з кулеметами час від часу без тями стріляли, сліпо виконуючи наказ влади, якої вже не стало). Відділи військові, як на команду, рушили до таврійського палацу, дефілювали перед ним та деклярували свою вірність народньому представництву. Спершу приходили самі салдати без офіцерів, опісля — частини з старшини на чолі.

Почало стягатися військо до столиці з околиць, — почасти викликане ще старою владою, а в більшости — з власної ініціятиви. Все те прямувало до тогож, що визнавався за єдино правний, осередку — Державної Думи. Члени Думи — Родзянко, Мілюков, Керенський, Скобелев та ін. зустрічали ці відділи, приймали їх деклярації та одповідали промовами. Приходили й частини із старшинами,що були з царської фамілії, в тім числі на чолі відділу матросів прибув і теперішній „імператор" Кирил, — і він зголосив ті самі деклярації, що й інші.

Тимчасом усі, хто спинився думкою на формальній стороні того становища, яке утворилося з початком революції, не міг не бачити цілковитої неясности того становища. В столиці відбувалася революція, а цар перебував у ставці на чолі армії. Практичні наслідки з того могли бути несподівані. Голова Думи Родзянко ще 26 лютого послав до царя у ставку телеґраму, де, повідомляючи про положення в столиці, рекомендував, щоб доручено особі, яка користується довірям країни, скласти нове міністерство; „медлить нельзя, — додавав він, — всякое промедленіе смерти подобно". Але другого дня телеґрама його до царя звучить вже досить безнадійно: „Положеніе ухудшается. Надо принять немедленно мѣры, ибо завтра будетъ уже поздно. Насталъ послѣдній часъ,когда рѣшается судьба родины и династіи".

Доля царя фактично була вже вирішена. 2-го березня справу лише оформлено на письмі зреченням царя — на користь його брата Михайла. Але і цей останній також зрікся. Не лише самодержавія, але й царя в Росії не стало. Не було власне й Думи, бо її царським указом ще 27 лютого розпущено. Але влада натурально перейшла до — бодай розпущеної — Думи. Думська нарада обрала комітет із 12 членів, представників усіх думських угрупувань,на чолі з головою Думи Родзянком. Соціялістичні представники в Думі постановили відновити, з традиції першої революції, раду робітничих депутатів, додавши до них депутатів салдатських. Неясність відношення між цими двома революційними центрами багато пізніше сприяла заколотам, що врешті привели до большевицької перемоги. Українська кольонія послала в раду робітничих та салдатських депутатів і своїх представників — О. Шульгина та М. Авдієнка.

Арештовано міністрів та багато представників старого режиму. Перших звезено спершу до... міністерського павільону в Думі, а затим — до петропавлівської фортеці. Одна з шкідливих постатей останнього часу — міністр внутрішніх справ Протопопов — зявився сам до Думи і, коли вийшов до нього Керенський, сказав послушненько:

— Ваше превосходительство, отдаю себя в ваше распоряженіе.

Спільним порозумінням між комітетом та радою створено тимчасовий уряд, на чолі якого, з портфелем міністра внутрішніх справ, став один із провідників ще першої революції, а підчас війни — голова всеросійського земського союзу кн. Юрій Євгенович Львов.

В. КУЗЬМОВИЧ.

Українське національне відродження в Туркестані.

(Спомин із часів російської революції 1917 р.).

Вибух російської революції зустрічав я і мої товариші, воєнно-полонені австрійської армії, в Ташкенті. Це головне місто б. туркестанського ґенералґубернаторства,[1]) яке звали теж Туркестаном або „середущою Азією". Був це величенський, здебільша пустинний, слабо залюднений простір поміж Оренбурґом і Каспійським морем від заходу, Китаем від сходу, Акмолинською губерніею з півночі і Персією та Афґаністаном від полудня. Туркестан заселювало 10 міліонів мешканців, у тому 9 міл. сартів, кірґізів, таджиків і туркменів та 1 міліон европейців, а в тому майже половину творили українські переселенці. Ці останні скольонізували майже всю семирічеиську область ґенералґубернаторства, більшість ферґанської і частину сирдарійської. Вони прийшли туди при кінці XIX і з початком XX віку. Був це елемент молодий, добре загосподарений, спочатку тугий і експанзивний, але в часах революції здебільша без позитивних громадянських первнів: безжурний,самопевний і лінивий, без зрозуміння новочасних культурних потреб. Національно — дуже слабо свідомий. Я мав нагоду пізнати ближче цих українських переселенців. Химера революції кинула мене в 1918 р. ще дальше від Ташкенту на схід, в Андижан, де мене вибрали управителем місцевої технічної середної школи. Ось тоді, в характері члена шкільної комісії, вже в 1920 році обїхав я майже цілий джалалабадський район північної Ферґани, величиною в половину Сх. Галичини, заселений виключно українцями. Підчас тієї поїздки я поважився на кількох „сходах" (загальних зборах громади) поставити справу української мови навчання в місцевих школах. Та „сходи" мої пропозиції відкинули; мовляв — учитися хочемо по російськи і сартівськи, свою мову знаємо на стільки, скільки потребуемо. Національна революція не докотилась була ще до глухих степів Туркестану навіть у 1920 році!...

У містах і таборах Туркестану, отже в Ташкенті, Перовську, Казалінську, Скобелеві, Коканді, Асхабаді, Золотій Орді, Троїцькому таборі та ін. жило в тому часі кільканацять тисяч галичан, старшин і стрільців австрійської армії, а також виселенців. Воєнно-полонені походили головно з карпатського фронту і Перемишля. Царський уряд не цікавився нами. Ми зникали в загальній назві „австрійці". Та приблизно в половині 1916 р. почав він робити, головно серед старшин-славян, „політику". Хто був її інспіратором — не знаю, не виключаю, що і д-р Дудикевич мачав у ній свої пальці. Він жив саме тоді в Ташкенті. Отож наслідком тієї „політики" — славян, головно старшин, сконцентровано десь у вересні 1916 р. з цілого Туркестану в Ташкенті. Таким робом я і кількадесять інтеліґентів галичан опинилось у кращих умовинах в культурнішому осередку. „Політика" полягала в тому, що нам запропоновано задеклярувати „льояльність" царському урядові, зате обіцяно, що будемо користуватись більшою свободою рухів. Нпр. „льояльні" могли виходити в цивільному одязі до міста без конвою. Вони мусіли лише причіпати до шапки червону стяжечку. Шапочку цю називали німці і мадяри „Verräterkappe".З тих „льояльних" вербовано теж добровольців до чеських і сербських леґіонів. Загал славянських старшин (за виїмятком чехів і сербів) ставився неґативно до тих пропозицій. На проросійський курс пішла м. ін. мала частина поляків. Із більш як пів сотні старшин-українців

[1]) В часі революції — наскільки пригадую собі — ґенерал.-ґуберн. був відомий Куропаткін.

яких зібрали тоді в Ташкенті у т. зв. III. батерії, прийняв нову орієнтацію лише один, Ілля Якимишин.*) Та й то, здається, радше для особистої вигоди, ніж з причини нової політичної лінії. Відомо, що тактика української національної політики з часів великої війни, не дозволяла українцям ангажуватися по боці російської армії. Ми тієї тактики придержувались в далекому Туркестані, до нас не доходили ніякі українські проантантські комбінації. Це ми й заявили команді табору, яка на свою пропозицію зажадала відповіді.

Ми знали, що в Ташкенті і взагалі в Туркестані є українці та до них ми не вміли дібратись. Часто, коли під конвоєм ішли ми в місто, бачили ми крикливі афіші: „Малороси едут!" Це знак, що надїжджав театр, в якому йшли теж українські (малоросійські) вистави. Та мабуть не стояли вони на дуже високому рівні, бо раз вичитали ми в місцевій газеті „Туркестанскія Ведомості" нотатку якогось обуреного „малороса", що „малоросійскі" вистави це „ужасний балаган"... „Малорос" скаржився, що постійною атракцією на „малоросійских" виставах було двох пяних „хахлів"-блазнів з „неодмінною" пляшкою горілки... Після революції ми мали нагоду пізнати декілька справді визначних артистів цього театру, напр. Ванченка-Писанецького, п-ю Пушкаревську і режисера, зукраїнізованого вірменина, якого прізвища не тямлю.

Про вибух революції довідались ми мабуть уже того самого дня. Хто приніс про неї вістку до табору, не знаю. Вона зелектризувала всіх. У нас зродились надії, ми відчули, що настав час важніший за 1914 рік. Другої днини ранком ми в радісній гарячці вичитували телеграми в „Туркестанських Ведомостях". Всі ми вийшли на невеличке подвіря касарні і цілим нашим гуртом дискутували, вслухуючись в якісь не то таємні не то тривожні тремтіння нашої свідомости. Кожний наче збудився з просоння, в якому від двох літ пробував, проживаючи в отупінні людей поза законом, нікому непотрібних істот, викинених поза скобки громадянства. Ми творили в таборі суцільну громаду, яка виступала назверх зорганізовано. Тому цього самого ранку, ми зібрались у якійсь таборовій шопі і вирішили після короткої дискусії: 1) навязати доконче звязок з місцевими українцями; 2) вислати письмо до Центральної Ради в Києві на руки проф. М. Грушевського. Цікаве, що тоді ще ні Центр. Ради, ні проф. Грушевського в Києві не було. Проте українська стихія подиктувала нам це рішення і цю назву. Ця українська стихія казала тоді мабуть кожному українцеві, деб він не був, що перша українська революційна організація обовязково зватисьме „Центр. Рада" і першим її головою буде обовязково М. Грушевський...

Наші постанови ми виконали негайно. Лист до Центр. Ради, підписаний пів сотнею українських галицьких інтелігентів, вислали ми, здається, навіть того самого дня. В цьому листі ми віддали себе до розпорядження „революційному українському Урядові" і просили приділити нас до військової або цивільної служби. На жаль, на нашого листа ми відповіді не одержали. Згодом довідались ми, що він помандрував з Києва до Временного Правительства до Петрограду по апробату... Та, не дожидаючи відповіді, кинулись ми до праці зі справжнім „революційним" запалом у Ташкенті.

Нам удалось дуже скоро довідатись про адресу кількох місц. українців. Тут допоміг нам І. Якимишин. Він, маючи вільний вихід, добився скоро до місцевого адвоката, щирого та енергійного українця, Ів. Константиновича Опокова і до старшої людини Василя Григоровича Омельчука. До кількох днів ми склали статут на зразок „Просвіти", післали його д. Опокові, просили негайно скликати установчі збори української організації, утвореної на основі пересланого статуту, та запропонували назвати її „Туркестанська Укр. Громада" в Ташкенті. Ця спершу культ. організація приняла згодом характер репрезентативно-політичного тіла, яке навіть почало видавати пашпорти на переїзд на Україну. Ці пашпорти признавав не лише український уряд у Києві, але навіть большевицький. У найближчих днях у неділю скликано афішами установчі збори „Громади". Нас туди не пустили, але ми вислали нашим звязковим привітну адресу, яку відчитано і принято на зборах з незвичайним ентузіязмом. Оплескам і окликам „рятувати братів-галичан" не було кінця. Збори зараз таки вибрали комітет, якого завданням було нас „визволити". І справді від цього комітету зявився в таборі Андрій Данилович Долуд, тоді „прапорщик" і член уже якогось місцевого революційного тіла та зажадав, щоб нас випустили на волю. Очевидно справа так легко не пішла. Та всеж нам дозволено виходити щодня без конвою три години. Цей дозвіл ми собі значно поширили „революційним шляхом"...

Ми пірнули в громадянську „революційну" роботу. До „Центральної Туркест. Громади" з табору полонених делегували д-ра Дм. Левицького і мене. Це нам, при підтримці всіх полонених інтелігентів, дало змогу спрямувати „революційну", отже максималістичну, але головно словесну, енергію місцевих громадян на конкретніші шляхи, до яких ці громадяни не вміли забратись. Скоро повстали філії „Громади" в більших осередках Туркестану, а саме в Самарканді, Скобелеві, Чимкенті, Асхабаді і Андижані. Українська кількатисячна група взяла участь у 1-травневому святі „Свободи" як окрема найкраще зорганізована цілість, із власним хором, у народніх строях. Її витав представник уряду. В цьому часі вислано одну сотню українського війська*) на фронт під командою А. Долуда, зорганізовано І-ий Всетуркестанський Український Зїзд (своїм почесним предсідником вибрав Зїзд д-ра Д. Левицького), основано шість українських шкіл (дві в Ташкенті, по одній в Чимкенті, Самарканді, Аулієтах і Скобелеві), видано український буквар (головно заходами бл. п. Ярослава Гаврилова, учит. гімн. зі Станиславова, пізнішого ректора харківського університету — і д-ра К. Трояна) основано газету „Туркестанська Рада" (ред. колегія: Нестор Хомин пізніший комуніст, засуджений по повороті до Польщі за приналежність до таємної організації на Волині на досмертну вязницю, опісля вимінений большевиками, д-р Д. Левицький і я) і т. п. Все це зроблено впродовж кількох літніх місяців 1917 р.

Не маю змоги подати ширшого огляду національної праці в Туркестані після березневої революції 1917 р. Зазначу тільки, що до часу мого виїзду з Ташкенту (вересень 1921 р.) майже всі українські установи, які при нашій співпраці покликано до життя, істнували. „Громади" переменено на „Українські Робітничі Хати", які залишились безпартійними (літом 1921 р. мене обрано на короткий час головою „Хати" в Ташкенті). Припинено лише видавання часопису. Позатим український елемент виказав у Туркестані велику живучість. Нпр. уже 1921 р. завдяки „Хаті" в Ташкенті вдалося зорганізувати „Всетуркестанське державне свято Т. Шевченка", вдалося поставити йому памятник і одну з найкращих вулиць Ташкенту (Константинівську) назвати його іменем. Теж завдяки „Укр. Хаті" спроваджено в 1921 р. вагон українських книжок з Києва, створено „Український Театр", який перейняла пізніше на свій етат туркестанська республика. Коли пригадаю собі сьогодні, після 15-и років, вистави того театру, то не соромлюсь признатися, що тоді я сидів на них до глибини зворушений, зі стиснутим горлом, ледви опановуючи себе. Уявити собі тільки: закутина на кілька тисяч кільометрів від рідних сторін, під боком Китаю, серед чужого музулманського моря — і тут грають українського „Невольника"! Лише слухаючи цю драму на тлі туркестанської екзотики, можна зрозуміти, чому українське „я" реагує на означені історичні мотиви однаково без огляду на те, де і коли їх слухає...

Чи залишились бодай якісь останки українського національного відродження в Туркестані? Не знаю. Однак вірю в те, що ті манифестації тисячей, ті вияви національної едности з українським пнем і врешті ця кількалітня систематична праця не могла пропасти безслідно. Розбуджені найглибші тони української душі, сколихнувши в національній революції найінтимніші перевні української стихії в Туркестані не могли там не залишити ніякого сліду. Навіть — в умовинах сатанічного большевицького терору.

*) Мені видається, що він виступав у 1930 р. як [illegible] у відомому процесі „Союза Визволення України"

*) Дуже величаво відбулося посвячення прапору сотні на подвірю кольпінської школи в Ташкенті, з богослуженням в українській мові.

МИКОЛА КОВАЛЕВСЬКИЙ.

1917 рік у Полтаві.

Кінець 1916 і початок 1917 року принесли деяке оживлення в українському національному житті, хоч власне в цих роках російський царський уряд у звязку з воєнними подіями на всякий випадок душив репресіями кожний прояв цього життя. Репресії царського уряду були послідовні. Вони нищили український рух. Заборонено відправляти традиційні панахиди по Шевченкові, чи то улаштовувати академії, присвячені його памяті. Заборонено видавати часописи чи книжки українською мовою, а Миколі Карповичу Садовському російська влада заборонила навіть друкувати афіші українською мовою. Проте Садовський перехитрив московських сатрапів у такий спосіб, що почав друкувати афіші, хоч і російською мовою, але на жовто-блакитному папері. Український клюб у Києві російська влада закрила. На це теж знайшовся спосіб: кілька громадян подали для затвердження статут нового клюбу під назвою „Родина", що російською мовою означає батьківщина (родіна). Цілий ряд видатних українських діячів, а між ними Михайло Грушевський, перебував під доглядом поліції на засланні.

Без огляду на ці всі репресії і перешкоди український національний рух ширився у масах. Осередком українського відродження ставала кооперація: її численні кредитові і споживчі кооперативи, що вже на той час мали обєднані централі по всіх більших містах України.

У 1916 році в Полтаві повстав Полтавський Союз Кредитових Товариств, де працював і я. Російська влада, передчуваючи, що кооперативні організації на Україні творять організаційні й економічні підвалини національного відродження, почала переслідувати кооперативний рух і чинити всякі можливі перешкоди для дальшого розвитку його. Щоб виконувати цю „місію" створено в адміністраційних центрах так звану інспекцію дрібного кредиту. Ці інспектори проводили часті ревізії, чіпляючися особливо до видатків на культурно-просвітні цілі і на видавництва. Також і в Полтавському Союзі представники влади були частими, хоч і небажаними гостями, проводячи гостру контролю не тільки каси і книговодства, але і всієї діяльности кооперативних інституцій.

Ясна річ, що вся кооперація не мала жадних симпатій до російських інспекторів дрібного кредиту, що безцеремоніяльним оком заглядали до нашої діяльности і кидали українським кооператорам колоди під ноги.

27. лютого 1917 року з самого ранку прийшли до нас 2 інспектори, заявляючи, що мають

з доручення влади провадити докладну ревізію в Союзі. Як сьогодні пригадую собі тих двох панів, з яких один був з походження сербин, дуже дрібненька людина, придатна до своєї ролі, злюща і візлива, ще й дотого любила вона страшенно лаятися. Другий був росіянин із Надволжа, хорий на жовтяницю. Обидва почали ревізувати, приводячи тим усіх нас у понурий настрій. Ревізія тяглася цілий день. Уже вечоріло, а обидва інспектори копалися в книжках, чіпляючися до кожної дрібниці і записуючи все до ревізійного протоколу. Вони зазначали, що Полтавський Союз у своєму органі вміщає статті українською мовою, що загальні збори асигнували 150 карб. на притулок для українських дітей дошкільного віку. Памятаю, що і сама ревізія, як і брутальна поведінка ревізорів обурювали мене до краю. Власне тоді, як я вже починав тратити терпець, зовсім несподівано листоноша приніс мені депешу. Я розпечатав її і не повірив своїм очам. Депеша була з Петрограда через Харків, а зміст її був такий, що у Петербурзі революція, частини залоги з генералом Маньковським приєдналися до повстанців. Усі міністри заарештовані. В державній Думі утворено Комітет, який проводить революційним рухом. Під текстом депеші стояв підпис одного з відомих мені кооператорів. Заворушення у російській столиці вибухли 22. і 24. лютого 1917. (ст. ст.).

Прочитавши цю депешу, я спочатку не міг добре усвідомити в чім саме річ, перечитав її вдруге, втрете, аж поки не зрозумів її історичне значіння, значіння передане телеграфічними знаками на папері.

Перша моя думка була викинути за двері представників царської влади, які гризлися, неначе ті мухи у Спасівку. Тримаючи депешу в руках я підійшов до стола, за яким сиділи обидва інспектори, завалені книжками та документами, і звернувся до них українською мовою: „Досить уже морочити нам голову, прошу припинити ревізію та йти до дому". Обидва здивованими очима дивилися на мене, як на божевільного. Сербин крякнув і крикнув: „Да вы съ ума сошли! Какъ вы смѣете!" Тоді я показав їм депешу. Обидва зблідли, сербин почав навіть щось говорити по українськи, швидко забрали своє шпаргалля і з очами, повними переляку, вийшли.

Того самого вечора зібралися видатні українські громадяни Полтави в прегарній палаті Полтавського земства під головуванням старого українського діяча, Григорія Григоровича Ротмістрова. На нараді ухвалено взяти якнайдіяльнішу участь у громадському комітеті, який перебрав би владу на місці.

Звістка про революцію зелектризувала ціле місто. До мене прибіг полтавський маршалок шляхти Герценвіц, щоб довідатися докладніше про ситуацію. Уже пізно вночі дістав я другу депешу, докладнішу. Отже не було жадних сумнівів — російський царат, що гнобив Україну 250 років, повалився! У голові снувалися тисячі думок, надій і плянів. Ніхто тої ночі не спав. Одні із смертельного страху, а більшість від радощів. На другий день 28. лютого визначено засідання всіх громадських організацій м. Полтави для вибору Виконавчого Комітету та його органів. Засідання це почалося в 12. годині вдень. Відразу виявилися дві течії: одна російська під проводом лідера місцевих кадетів Імшанецького, друга — українська, під проводом Ротмістрова і Павла Чижевського. Українські організації поставили справу рубом. Важливіші органи влади мусять обняти українці. Так воно і сталося, бо російська група не була всилі противитися нашому натискові...

Разом з іншими українцями обрано і мене до Виконавчого Комітету, причім призначено на комісаря громадянської безпеки. Перший крок мій був перебрати до своїх рук Полтавське губерніяльне жандармське управління, з яким я мав увесь час порахунки. Нераз робили жандарми трус у мене, а раз на їхню вимогу полтавський губернатор Моллов (болгарин з походження) хотів мене виславити „въ мѣста не столь отдаленныя", це, як каже українська приказка, туди, де козам роги правлять. Коли я прибув до будинку жандармського управління, всі жандарми зібралися у великій салі, вишикувалися у дві лави, окрім жандармського полковника, який сховався до свого кабінету. Мені на зустріч виступив старший вахмістр і зложив чистою українською мовою рапорт, в якому в імені всіх жандармів заявив, що вони готові служити Україні. Коли я глянув на їхні обличчя, то побачив, що на них всправо видно переляк за свою долю. Жандармський полковник з вишуканою чемністю передав мені урядування і щоб зробити приємний рух, передав акти і протоколи конфідентів, які слідкували за мною. Він був очевидно арештований. Переглядаючи справи знайшов я там великий том справ Володимира Винниченка, а також інших українських діячів.

Між іншим була там також справа Симона Петлюри і кілька рідких фотографій його, а також акти справи Андрія Лівицького.

Тимчасом у Полтаві зорганізовано громадську міліцію. Губернатора заарештовано. З сел, куди дійшла звістка про революцію, почали надходити групи селян, щоб довідатися про новини. Всіх їх цікавило одне: що буде з землею і чи панські землі перейдуть до селянських рук?

13-го березня (н. ст.) зорганізовано велику маніфестацію з приводу визволення України з-під царської влади. У цьому маніфестаційному поході взяли також участь частини Полтавської залоги під командою своїх старшин.

На площі перед земським будинком побудовано трибуну, звідки виголошено кілька промов. Від росіян говорив Імшанецький, який у загальних виразах вітав „свободу Россіи", не згадуючи ані словом про вільну Україну. При кінці своєї промови Імшанецький звернувся до групи польських юнаків, що перебували тоді в Полтаві, і привітав їх з визволенням їхньої батьківщини — Польщі. У своїй промові мені довелося піддати гострій критиці ці слова російського представника, що навіть не згадав про Україну, на землі якої він перебуває. Кинуте вперше до тисячної маси гасло вільної України знайшло живий відгук і його приняли бурхливими оваціями. Того самого дня відбулося віче на бульварі Котляревського, де з балькону велику промову виголосив Володимир Короленко. У цій промові Короленко вказував на історичне значіння російської революції і на причини, чому революція так швидко перемогла. Царський режім, який спирався на терорі і на сліпій силі багнетів, не міг витримати сили народнього руху і за одну ніч упав. Промова Короленка зробила велике враження своєю досконалою формою і змістом.

Організація українських сил на Полтавщині розвивалася дуже швидким темпом. По всіх повітах повставали українські національні комітети, які проводили організацією сіл. У середині квітня мене викликали до Києва, де Центральний Комітет України постановив видавати щоденну українську газету і запросив мене на головного редактора. В такий спосіб кілька тижнів по революції я уже приступив до видання „Народньої Волі".

В українській столиці панував великий рух. Приготовлялись до скликання Всеукраїнського Національного Конгресу. Створено Українську Центральну Раду — осередок громадських і політичних організацій, яка стала зародком українського парляменту. Насувались бурхливі події — лютнева революція була тільки їх початком.

АНДРІЙ ЖУК.

Революція в Росії 1917 року й українська політична еміґрація.

Серед горстки українських політичних еміґрантів з В. України, що по революції 1905 р. перебували у Львові, ще в 1911 р. зародилася ідея загально-національної політичної організації самостійницького характеру й активного політичного виступу на випадок вибуху війни між Росією та її західними сусідами. Ця ідея була здійснена в 1914 р., коли атентат в Сараєві на австрійського престолонаслідника став формально початком світової війни. Тоді оснувався Союз Визволення України.

Союз Визволення України виставив постулят державної самостійности України, звязуючи здійснення цього постуляту з воєнною поразкою Росії, наслідком чого може бути внутрішня революція в Росії. Рахували ми, що витворяться обставини, в яких Україна, при помочі воюючих з Росією держав, вибоpe собі державну самостійність.

Поставивши таку ціль, Союз Визволення України вступив в політичне співробітництво з осередніми державами, користаючи з їх помочі в своїй діяльности й одержуючи запевнення, що на випадок воєнного розгрому Росії осередні держави дадуть українському народові всіляку поміч для створення самостійної держави.

Роблячи ставку на революцію в Росії, Союз Визволення України не уважав проте доцільним займатися якоюсь диверсійною акцією в запіллю російської армії, доки ця армія не була побита і представляла боєву вартість та організаційну спаяність, доки адміністраційний і господарський апарат російської імперії функціонував більше-менше нормально. Це булаб марна витрата часу і тих мізерних людських сил, які були і могли бути до розпорядження СВУ.

Тому провід СВУ ставився на початку війни неґативно до пропозицій в цьому напрямі зі сторони воєнних чинників осередніх держав і до тих одиниць та організацій з української сторони, що за таку роботу бралися, та з недовірям зустрічав всякі вістки, що від часу до часу появлялися в пресі осередніх держав, про революційні заворушення в Росії, нищення мостів, доріг і т. п. Ми знали, що все це блеф і фантазія несовісних аґентів.

Але одночасно Союз Визволення України дбав про тісний контакт з тими елементами на самій Україні, які своєю дотеперішньою політичною діяльністю давали запоруку, що у відповідному часі, коли назріють обставини, стануть осередком української визвольної акції, і в цій цілі посилав нелеґально людей з закордону на Україну та мав у себе кілька разів підчас війни делеґата від співзвучних елементів на Україні.

Кладучи головний натиск на воєнну поразку Росії, в наслідок чого утворились би прихильні обставини для визвольної акції на самій Україні, силами самого українського народу, Союз Визволення України свою практичну діяльність за кордоном сконцентрував головним чином на пропаганді української справи як у державах воюючих з Росією, так і в державах союзних Росії. Крім того СВУ розвинув незвичайно широку і плідну в наслідки національно-освідомлюючу працю серед численних полонених-українців в межах Австро-Угорщини, Німеччини і Туреччини, приготовляючи їх на активних учасників української визвольної акції твердо вірячи, що Росія довго не витримає війни, буде побита, що в Росії вибухне революція, а ті полонені дадуть потрібні кадри українського національного війська і національних робітників на ріжних ділянках життя.

Періодичні органи СВУ і таборових організацій полонених, з незвичайною пильністю записували й аналізували найдрібніші факти з внутрішнього життя Росії. Чим довше затягалася війна, тим більше російська преса подавала фактів, що в російській імперії відбувається такий самий процес, як і в часі російсько-японської війни, процес повного розкладу економічного життя, ослаблення справности апарату державного і зросту антивоєнних настроїв населення, що кольос на глиняних ногах тратить підставу і кожної хвилини може рухнути. Невдача за невдачею на фронтах війни прискорювали цей процес і ждана революція вибухла!

Перші вістки про політичний переворот в Петербурзі „Вісник Союза Визволення України" приймав з великою обережністю і недовірям до тих російських політичних сил, що перевели переворот і були панами положення

(Комітет Державної Думи, зложений головним чином з т. зв. кадетів). В першій хвилині не знати було, як на події в Петербурзі відгукнулася провінція, зосібна Україна, і годі було якісь перспективи снувати з українського погляду. Тому передова стаття „Вісника“ з дня 19. III. 1917., п. н. „Політичний переворот в Росії“ розглядає вістку про переворот виключно під кутом дальшого ведення війни, висловлюючи переконання, що хоч переворот відбувся „під гаслом оборони держави й побідного закінчення війни, для осягнення виставлених російським воюючим націоналізмом політичних цілей“, то ті, що опиняться при владі, „коли дійсно бажатимуть спасти Росію від загибелі, з більшою силою ніж Штюрмер і К-о будуть перти до миру“.

В тиждень пізніше надійшло вже трохи більше вісток про хід перевороту в Петербурзі і відгомін цієї події на провінції, а з тих вісток не випливало, щоб переворот признали всі суспільні чинники і не виключений був опір реакції. Тоді „Вісник“ з дня 25. III. писав: „Віримо, що спроби реакції привернути старий порядок будуть зломлені, коли провідники революційного робітництва і селянства викажуть необхідну повздержливість і, не резигнуючи з своїх ідеалів, з своїх політичних і соціяльних змагань, підпорядкують їх в теперішній історичний момент головній задачі — цілковитого зліквідовання старого політичного ладу“.

Яким способом Україна взяла участь в революції, про це вісток ще не було. „Але якоюб та участь не була — писав „Вісник“ — коли революція остаточно побідить, перед Україною відкриваються великі перспективи національного розвою. Для того ми вітаємо революцію і бажаємо найскоршого побідного її кінця“.

Ясніше сподівання і цілі СВУ. були виложені у поклику президії Союза до полонених, уміщеному в „Віснику“ з дня 1. IV. 1917.

„І перед нашим народом відкривається широке поле для боротьби за своє визволення. До цієї боротьби мусимо тепер же стати, мусимо належито до неї приготовитися. Мусимо виставити у всій повноті наші національні постуляти і змагати до переведення їх в життя. Тільки тоді загальні політичні свободи будуть мати для нас реальну вартість, коли цілий український нарід, ціла українська земля дістане запорučення повної своєї самоуправи. Але це треба вибороти“.

З великим ентузіязмом вістка про політичний переворот в Росії була принята в таборах полонених. Скрізь відбувалися віча, на яких ухвалювано резолюції привіту політичним чинникам, що перевели революцію. Виринула гадка вислати петицію до Тимчасового Уряду з домаганням політичної самостійности України. Ця петиція видрукована в ч. 14. „Вісника СВУ“ з дня 1. квітня. Під нею зібрано коло 30.000 підписів серед полонених українців в Австрії і Німеччині; мав її особисто відвезти до Петербурга один з членів президії СВУ., але його не впустив Тимчасовий Уряд до Росії.

Тимчасом надійшли вістки про величаві українські національно-політичні манифестації в Петербурзі і Києві та про мобілізацію українських національних сил для закріплення здобутих в революції політичних свобід, щоб надати революції на Україні українського національного характеру.

На вічу у Києві дня 1. квітня (н. ст.) приняли резолюцію, в якій заповіджено творення автономного ладу на Україні. На цій плятформі повстала Українська Центральна Рада, зложена з представників всіх істнуючих тоді українських партій і організацій і стала органом української національної революції. Ініціятива до цього вийшла від тої групи українських політичних діячів у Києві, з якими СВУ підтримував звязки.

Оці події на Україні зактивізували українську національну справу в політичних сферах осередніх держав, а для праці Союзу Визв. України за кордоном створилися надзвичайно сприятливі обставини. Зокрема поширилась і поглибилась праця серед полонених. Політичний хаос в Росії давав тепер можливість для СВУ перекидати туди більше число людей під фірмою інвалідів, тощо для революційної праці серед громадянства і війська. Були випадки, що деякі старшини і підстаршини, випущені з полону до Росії, назад попадали в полон, але вже з цілими сотнями війська. Тепер така праця була доцільна й оправдана обставинами.

Але головна увага була звернена на підготовлення військових формацій з полонених на випадок, якби прийшла можливість і потреба вжити їх для боротьби з Росією, для скріплення самостійного життя України, яке почала переводити Українська Центральна Рада. Така можливість і потреба прийшла, як знаємо, пізніше, і по берестейському мирі 1918 р. з полону відійшли на Україну дві дивізії українського війська (Синьо- і Сірожупанці).

З вибухом революції в Росії й утворенням у Києві органу української національної революції — Української Центральної Ради, для Союзу Визволення України витворилася цілком нова ситуація ніж та, що була до цього часу. Досі Союз Визволення України був єдиним політичним чинником, який репрезентував інтереси Наддніпрянщини на міжнародній арені і в більшій або меншій мірі впливав на внутрішні національні відносини, формуючи українську національно-політичну думку, кладучи початки національно-політичної організації в державницькому дусі, хоч би серед самих полонених.

Присвоївши собі цей мандат репрезентанта українських державницьких змагань, Союз Визволення України уважав за потрібне зрезигнувати з нього з хвилиною повстання на самій Україні явного репрезентативного органу українського народу, заявивши в своїх резолюціях, оголошених у „Віснику СВУ“: „Стоячи на ґрунті повної державної самостійности України, Союз Визв. України дальшу свою діяльність буде координувати з діяльністю покликаної волею революційного українського народу національної репрезентації на Україні. Зорієнтована до себе і для себе Україна буде відтепер визначати й для Союза орієнтаційну лінію його політичного поведення“.

Провід СВУ виявив найбільшу льояльність супроти проводу Української Центральної Ради, мав велике довіря до людей, які при тому проводі стояли, і мав надію, що зовнішня політика УЦР піде більше-менше тими самими дорогами, якими йшла політика СВУ. Ці надії завели. Бо хоч обєктивні обставини допровадили УЦРаду до Берестя, то це не випливало з глибини світогляду її проводу і не було ціллю її практичної політики. Зважуюся твердити, що ця нерішучість закордонно-політичної орієнтації діячів УЦРади довела до змарнування цілої праці СВУ. і чимало причинилася до того, що осередні держави, точніше Німеччина, швидко після приходу на Україну відвернулися від УЦР і почали шукати собі іншого союзника.

ІВАН ЮЩИШИН.

Як я „робив революцію“ в сибірському селі?

(Жмуток споминів з часів березневої революції.)

Пізньою весною, або, як хочете, раннім літом 1915-го року найшовся я „какъ нежелательный на территоріи военныхъ дѣйствій“, у волості й селі Євсеєво, Іркутської губернії, над рікою Ангарою, допливом Єнісею, 200 верст на північ від Байкалу.

Тут застав я чималу вже кольонію галичан: українців, поляків і жидів. По довгих тижнях етапної мандрівки серед московських бродяг ріжної масти й національности, понуре сибірське село серед безкраїх тайг видалося мені затишним раєм.

Я замешкав у домі народнього вчителя Т. А. Денисенка, в колишній власності польського повстанця з 1863. року Мінкевича. Виспавшися добре, викупавши й обтріпавши з себе етапні воші, постановив я поробити знайомства з інтелігентними представниками місцевого громадянства. Взагалі була в мене думка ввійти в близький і чинний контакт з місцевим населенням, бож „усюди треба мати приятелів, і в небі, і в пеклі“.

Дві обставини сприяли моїй постанові: я знав добре російську мову та був народнім учителем. Через учителя Денисенка, свого господаря, познайомився я небавком з управителькою школи Марією Валентиною Сисоєвою, молодшою учителькою, волосним писарем М. А. Утусиковим, помічником волосного писаря Ф. Ф. Чепурським, місцевим жидом-крамарем М. І. Левковичем, управителем кооперативи, засланим грузином-революціонером, батюшкою, дяконом і їх родинами. Це була еліта села й волости. На моє превелике здивування прийняли мене ці люди досить радо й без ніякого підозріння в своє товариство, не побоявшися навіть старорежімної поліційної царської влади.

Життя небавком показало, що моя тактика була розумна, добра й практична. Через ці свої знайомства мав я поважний вплив і у волості. Мої товариші недолі тішилися тим, бо волосна влада стала для всіх австрійських виселенців мякша та не вязала майже в нічому їх рухів. Вони могли свобідно виходити й виїздити, коли й куди забажали.

Незадовго розійшлася по всій волості про мене „слава“, як про феноменального „грамотея“. Я знав добре російську і німецьку мову. Багато селян мало своїх рідних у неволі в Австрії або Німеччині. До мене приїздили селяни з багатими дарами — маслом, сиром, молоком, яйцями і мясом — з віддалі нераз і 90 верст, щоб написати листа до сина, брата чи чоловіка в Австрії, Німеччині, Болгарії або Туреччині.

Я писав листи і жив неначе жук у маслі або муха у меді. Не ставало мені печеного леду.

Всі листи були одноманітні й стереотипові. — „Дорогой Иванъ Петровичъ! — звичайно писалося. „Тебѣ кланяетъся, Твой Отецъ Петръ Яковлевичъ. И еще кланяетъся Тебѣ Твоя Мать Фекла Антоновна“ і т. д. і т. д. до самого кінця про всіх братів, сестер, дядьків та ближчу й дальшу родину. Колиж я відчитав „трогательним“ голосом готовий лист, „мамаша“ розжалоблювалася „от восторга“, пускала сльози, виймала зза пазухи гаманця і... мені щоденно попадала свіжа копійчина. Чи треба кращого раю на Божому світі?

Всі австрійці виселенці діставали з австрійського комітету помочі полоненим у Тієнсіні (Китай) по 10 рублів у місяць на життя; крім того українці діставали ще з Києва від „Юго-западнаво комітету помощі жертвам войни“ по 10 рублів. Я, як уповноважений комітету, мав 15 рублів у місяць. Як на ті часи й місцеві сибірські умовини, була це велика сума грошей, якщо зважити, що за 10 рублів могла жити одна людина в повному достатку.

Моя популярність серед населення волости й симпатії до мене громадянської еліти були остільки реальні, що вже в лютім 1916 року запропонував мені предсідник волосного правління обняти становище помічника волосного писаря. Розуміється пропоноване становище я прийняв.

Серед безжурного, можна сказати, веселого життя та суперечок на воєнні теми минув 1916-ий рік. На східно-европейському фронті війни ставало положення щораз гірше. Румунію розгромили зовсім. Ясно було всім, що Росія довго не

встоїться зі своєю армією, зовсім непідготованою й нездатною навіть до оборонної війни.

Ми, виселенці, читали пильно місцеву сибірську пресу „Сибір“, „Иркутскую Жизнь“ та вилоювали жадно всі вістки з воєнних фронтів. Наближався 12-ий березня 1917. року. Всюди все затихло й заніміло, неначе в гробі. Одного тижня не прийшли з почти ніякі листи, ніякі часописи. Всі інстинктовно відчули, що тут щось не в порядку. Аж щойно 17. березня 19197. року розійшлася вістка, що цар Микола II. відрікся від престолу, що в Росії палає полумя революції.

Ми, виселенці, не говорили нічого з собою; не говорили ми нічого також з місцевими людьми. В тих випадках, коли не знаєш, що маєш говорити, найкраще мовчати. Отже всі вперто мовчали. Зате думка сильно працювала.

Думав і я. Для мене було ясно, що абдикація царя та революція означала заповідь якогось нового життя. Може, хто зна, може всміхнеться воля й Україні!?

Що робити?

Я мав готову для себе відповідь: „поглиблювати“ революцію! Мені здається, що кожний українець повинен був у той час так думати. Бо кожний новий аршин російської революції ставав подвійним новим аршином визволення України! Кожний українець, куди його доля не закинулаб, у Петроград, Москву, Київ, Харків чи Одесу, чи навіть так як мене, в сибірську тайгу, повинен був у той важний історичний момент однаково думати й робити: „поглиблювати“ революцію!

Я постановив робити в Євсеєві революцію!

Тогож дня (17. березня 1917. року) війшлося наше вужче товариство в М. І. Левковича на „бовчок“. Я порадив не грати в карти; ми, провідники волости, — так назвав я ціле товариство й себе між ними — повинні обговорити ситуацію й заняти активне (!) становище до історичних подій дня.

„В той час, — переконував я — коли вся Росія святкує врочисто прихід волі, не вільно нам грати в карти, або заложивши руки, сидіти мовчки! Населення волости повинно від нас (!) почути правдиве слово про історичні події в державі та тілом і душею станути на боці волі, революції!“

Мене підтримали в запалі всі. Постановлено: вибрати негайно революційний комітет, скликати волосне віче (сход) й обійти революційним походом волость! Мене з тактичних мотивів не вибрали, як „австрійського подданого“, офіціяльним членом революційного комітету, але запрошено до тихої „співпраці“! Я не відмовлявся від неї. Постановлено також, що предсідником віча буде волосний писар, а реферат виголосить М. І. Левкович.

Та тут виринула одна перешкода: перейти походом село... З чим? З голими руками? Мовчки? Чи з революційною піснею? Ні! Лицює з революційним прапором у руках і революційною піснею на устах, як пристало на правдивих „революціонерів“! Погляди всіх звернулися на мене.

Я заспокоїв усіх, що все буде на час готове, в порядку! З місцевої кооперативи („потребительное общество“) казав я собі принести кусок червоного полотна, 1 м. широкого й 3 м. довгого. На цьому полотні повиліплював я з білого паперу напис: „Да здравствуетъ свободная Россія!“ Полотно пришито до двох довгих держаків. Революційний прапор готовий! Революція може починатися!

В місцевого батюшки дістав я, на щастя, два аркуші нотного паперу. Підложив я під ноти на мішаний хор марселезу, боєву пісню російських революціонерів: „Отречомся от стараво міра“. Наскорі зібрав я хор з місцевої інтелігенції. До трьох днів революційна пісня гуділа в цілому селі.

В означений день та в означеному місці зійшлося около 2.000 людей з цілої волости. Все йшло гладенько, як було згори передбачене.

Предсідником віча вибрано волосного писаря М. А. Утусикова, реферат про революцію виголосив М. І. Левкович.

Булоб усе в порядку, якби не те, що предсідникові віча не дописали нерви. Він необережно образив якогось раненого салдата; за це з місця „скинули“ його з волосного писаря. Значить, — „революція“ почалася! Утусикова арештував ревком Левкович і посадив зараз у холодну (себто одними дверима завів, а другими зараз випустив додому, щоб хлописько переспався!). Цей інцидент додав громаді нового „революційного ентузіязму“.

Сформувався революційний похід у такому порядку: На переді дві дівчини тримали на держаках „революційний прапор“, за прапором став я з хором, за хором волосна старшина, а за нею вся громада.

Я замахав руками і серед тайг Сибіру вперше залунала легально марселеза на чотири голоси мішаного хору. Люди набожно споглядали на мене! Мій авторитет ріс як на дріжджах. Так перейшли ми ціле село вперед і з поворотом!

Ніколи в житті не диригував я так щиро хором і не співав з таким захопленням революційної пісні, як у цей день! Я розумів, що революція в лоскутній імперії Романових — це анархія і розвал! А з анархії й розвалу Росії мусить вирости якась воля України! Яка? — байдуже! Досить того, що повинна вирости!

Вірив я також, що так, як я в Сибірі, в Євсеєвській волості, роблять усі українці в „необятой Россіи“, будь вони в Києві, Харкові, Одесі чи Полтаві!

„Поглиблюють“ революцію в Росії!

— — — — — — —

На місце „скиненого“ Утусикова став волосним писарем Ф. Ф. Чепурський. Але, що він був непоправний пянюга, так незадовго всі справи волосного правління опинилися неподільно в моїх руках. А треба знати, що власть волосного правління в Сибірі була дуже велика. До нього належала вся адміністрація, судівництво, побір рекрута, податків і виплата платень усім робітникам самоврядування та народнім учителям.

Будучи формально тільки помічником волосного писаря, мав я фактично всю владу у своїх руках. А виконував я її так „чесно“ і ревно, що по кінець місяця вересня 1917. р. не відправив я на фронт ні одного новобранця, ні одного урльопника, не стягнув ні одного рубля податку. Сьогодні, коли по 20 літах згадую ті романтичні хвилини, почуваюся спокійним у своєму сумлінні. Мені здається, що не зле робив революцію в сибірському селі.

— — — — — — —

Під кінець місяця вересня 1917. року стала революція нагально „поглиблюватися“. Росію охоплювала загальна анархія. Дальше перебувати в далекій Сибірі стало небезпечно.

Я виготовив сам собі потрібні пашпорти й документи та в початках місяця грудня 1917. року був уже в Києві. Тут побачив я на своє велике огірчення, що мої вірування сповнилися. Всі українці „робили революцію“, тільки не українську, але російську!

В тім і була вся трагедія України!

—o—

М. РУДНИЦЬКИЙ.

Одно з див нашої революції - нова поезія.

Те, що за якимсь революційним гаслом може зовсім несподівано піти маса, навіть цілий нарід і перевернути догори дном цілу державу — знаємо і розуміємо... Ні, хоч часто і не розуміємо, але пробуємо собі це розяснити. Маса не аналізує слів, які повторяє і не може відріжнити, чи те „нове“ в імя якого вона руйнує „старе“ — доцільніше та тривкіше.

Енергія, з якою ми нищили царат із вибухом великої російської революції, зрозуміла. Ненависти в нас було аж надто, південного темпераменту теж. Ніхто з нас не дивувався, коли бачив на усяких становищах — громадських і державних нових людей, що за одну ніч виринули на поверхню. На це-ж і є революція, щоб до голосу приходили ті, які підготовили її з масою і для маси.

Підчас революції взагалі мало хто чому дивується. Мабуть тому, що дива та дивогляди входять в її щоденну програму.

Одною з найбільших несподіванок, яку принесла нам велика революція була поява небувалого числа авторів. Проводили між ними поети. Деякі імена й досі залишились найбільші з тої горячкової доби, коли живе слово було сильніше за зброю і динаміт. Ця перевага поетів незвичайно справедлива у боротьбі, що йде під гаслом справедливости. Підчас революції слово ллється як вода; на тисячу гучномовців і пустомель трапляється ледви одне зрівноважене, обдумане слово. А поезія це економія слова, різьба слів.

Та звідки за одну ніч узялось так багато українських робітників пера? На зборах, на вічах, на засіданнях, на викладах можна було калічити рідну мову, відповідно до сміливости, зовсім так само, як ворогів на полі битви. А втім література мала свої вимоги.

І саме в цьому революція в Києві перейшла всі сподівання земляків із Львова. Виявилось, що ті, які досі писали по російськи, почимали писати в рідній мові. А починаючи — розуміли, що цієї мови не досить учитись, а треба її студіювати, обтесувати, шліфувати. При цьому виявили вони незвичайний організаційний хист — почали творити гуртки, зовсім так само, як діячі творили партії, клюби, організації, революційні комітети, міністерські кабінети.

Скласти відозву, проклямацію, програму партії, універсал чи проєкт конституції лекше, як добру поему. Прочитайте всі ті тексти наших революційних та урядових документів — як страшенне вони постарілись за 20 років! Не тільки мовою і стилем, а самим духовим змістом. Чи те саме можна сказати про добрі поеми?

Та нас цікавить не це доречі доволі складне питання.

І досі стоїть перед очима предивна атмосфера київських літературних гуртків. Ті, що сходились для розмов про літературу, приносили зі собою не тільки революційний пал, але і передреволюційний досвід. В історії галицького літературного руху не було нічого подібного ні передтим ні досі. Тільки спомин „Молодої Музи“, що блиснув цими днями принагідним вечором, дозволяє на деякі анальогії.

Від березня 1917 року почали виринати в Києві таланти так, начеб поява таланту була революційним актом. А проте ті, що відчували нахил до пера, розуміли вагу спільної дружньої праці. Сходини письменників нагадували таємні наради змовників, що перевірюють бомби і гранати. Вони розуміли, що вогонь вибухових матеріялів залежить передовсім від точних, фахових обчислень, з чого складається стрільно і як воно вибухає.

Наддніпрянські земляки привитали революцію передовсім як визволення з оков українського слова. Наддніпрянські письменники відчували потребу надати цьому слову силу і красу, рівну російському. Неодин із них — коли не величезна більшість — володіли літературною російською мовою краще, ніж рідною. І саме тому відчували вони потребу вирівняти ці ріжниці.

Масовий зрив робить чуда. Масова систематична організація робить неменші. Остання війна та революція залишила нам чимало прикладів на обидва випадки. Та між такими прикладами найменше є таких, що вказують на наш організаційний хист і систематичну пляннову працю.

І саме тому одним із найбільших парадоксів нашої революції виявляться народини нової літератури, якої, як показує історія, не можна зорганізувати державним апаратом ні розбудити революційним рухом. Якби українські письменники нашої революційної доби були писали нарізно і самотужки, як це лежить звичайно у вдачі поетів, ще й революційних, то їх твори не булиб нічим більше як одним із засобів пропаганди, якої сила минає при зміні першого вітру.

Розвязання черновецького греко-католицького вікаріяту.

Чернівці 4. березня.

Ми вже згадували в „Ділі“ про заходи деяких політичних і церковних кол у справі розвязання черновецького греко-католицького вікаріяту через його „рутенську ірреденту“. Ці заходи увінчались тепер повним успіхом.

Міністр віроісповідань п. Яманді дотримав свою обіцянку, як це заявив у парляменті: Якщо греко-католицький епископат не відтягне своєї скарги у справі вивласнення греко-католицької церкви із Сучави та далі підтримуватиме підозрілого рутенського пароха в його дотеперішній діяльности — то уряд заведе порядок власними, строгішими засобами.

Але греко-кат. епископат із Мармарощини не відтягнув своєї скарги і відбувся процес у сучавському суді.

Правничий заступник міністерства віроісповідань та православної митрополії (яка „перебрала“ вивласнену греко-католицьку церкву із Сучави), домагався відкласти процес аж до часу, коли остаточно полагодять внесення міністерства, де жадають перевірення старих австрійських інтабуляційних виказів. „Бо інтабуляція церковних маєтків, яку переведено за часів Йосифа ІІ-го була звернена проти румунських національних інтересів та в користь зайшлих рутенів“.

Адвокат д-р Дутчак, заступник греко-кат. епископату, оспорював виводи противника та його внесення відкласти процес. Всеж процес відклали, два дні пізніше відбулася розправа (у Табуляційному суді) щоб перевірити табулярний запис щодо сучавської греко-католицької церкви („Воскресення Господнє“).

І цим разом уживали заходів, щоб відложити процес „на пізніше“, бо урядовий заступник проф. д-р Алексіяну (проф. конституційного права на черновецькому університеті та знавець „української ірреденти“) — ще не переглянув представлених урядових актів, випозичених із віденського державного архіву.

І так пересунули процес на 15. березня ц.р.

Тимчасом ішла у всій „правій“ румунській пресі заїла пропаґанда не тільки проти нестерпних „ірредентистів у церковних рясах“, але й проти українського загалу, „що часом забуває, де він находиться“...

Національні почування розгорілись так сильно, що почавши від Союзу православних священників аж до „Товариства румунських жінок“ множилися „резолюції“ проти „образливої поведінки рутенського пароха“.

У таких відозвах не щадили і греко-католицького епископа Русу (родовитого семигородського румуна, що в гідний спосіб опрокинув безпідставні доноси на своїх підчинених священників-українців), аганьбили ще його „нерумунське становище у сенаті та виключили його із своїх рядів“.

Підчас такої штучної тривоги, яку витворили алярмові інтерпеляції проф. Йорги та подібних знавців „рутенської небезпеки“, ще й розперезаної агітації у пресі прийшло рішення міністерства віроісповідання: розвязати черновецький греко-кат. вікаріят.

Цей вікаріят заснував епископ А. Русу (31. III. 1931) згідно зі статтею 4. Конкордату, „що запевнює греко-катол. рутенам окрему управу“. Підстави цієї окремої управи передбачені у папській буллі „Солемні конвенціоне“ з 30. VII. 1930.

Але тепер розяснюють цей акт у такий спосіб: „Конкордат із Ватиканом передбачує для рутенів греко-католиків (підпорядкованих мармороському румунському епископатові) окрему управу. А саме іменування одного пароха „рутена“. Однак цей парох створив собі власну адміністраційну цілість і цим нарушував основні застереження конкордату. На цій підставі міністерство рішило розвязати черновецький вікаріят, як окрему адміністраційну одиницю та піддати його знов у цілости (почавши від пенсійних справ аж до листування включно!) греко-катол. епископові із Мармарощини.

Хоч мін. Яманді належить до лівого крила ліберальної (!) партії та часто запевнює, що є „передовсім демократом“, він видав із поспіхом вищезгадане рішення, аби додержати даного слова... Бо в Сучаві йде далі процес, чи пак: епископ Русу не зрікся своїх домагань, а публична опінія бажає жертви...

Цікаво, що в міжчасі говорив у парляменті посол д-р В. Залозецький та домагався „розвязки, що задовольнила би обидві сторони“. Але до такої розвязки покищо не прийшло, без огляду на запевнення д-ра Залозецького, що „парох о. Сімович складав новорічні побажання префектові (воєводі) та на богослуженню молився за суверена, династію та державу“.

Зрозуміло, що одна коротка промова не розвіяла сумнівів та підозрінь систематично настороженених демократів...

Далі сказав посол д-р Залозецький ось що: „Українці є сьогодні бездержавною нацією, бо не признають фікції державної самостійности що її створили комуністи під назвою Совітська Україна. Тимто закид української ірреденти є політичною нісенітницею“. „Усі уряди з Києва визнали, що союз із румунською державою є природною конечністю, бо й Румунія зацікавлена, щоб над Дніпром повстала вільна українська національна держава.“ „З цього бачимо, що українці не мусять за всяку ціну бути ворогами Румунії, а саме — навпаки“.

Не знаємо, чи таку заяву (яка в дальшому пригадує одну минулорічну заяву УНДО), гідно оцінять рішальні політичні кола у Букарешті, але бачимо, що й сам предсідник буковинської У.Н.П. передбачує наслідки урядової політики супроти української меншини, бо виказ у своїй парляментарній промові таку неоптимістичну осторогу: Коли кожного українця, що не виречеться своєї національности, будуть уважати поза законом, тоді створиться в нашій прикордонній смузі широку браму, крізь яку проникнуть впливи невідповідальних елементів“.

На кінці своєї промови пригадав посол Залозецький, що „наші козаки нераз воювали плече в плече з румунами проти тих самих ворогів. Ми мали ту саму віру. І це теж належить до нашої релігії, що ми любимо нашу мову. Говорити з нашим Богом нашою мовою, це питання душі, а не політики“.

Чи такі історичні та психольоґічні докази зворушать політиків, яких виховала шовіністична школа проф. Йорги та постійна практика авторитарних — хочби назверх демократичних ліберальних урядів — на це вже відповів міністр Яманді.

Для порівнання навелиб ми ще факти, як виглядає стан греко-католицьких румунських церков на Угорщині та стан таких церков на Чехословаччині, але ця аналоґія не для всіх булаб цікава, а для більшости немила.

На всякий спосіб не дивує нас те, що рішив румунський політик, коли тим не зацікавились навіть урядові „парляментарії“ з українського походження: посол о. Стусяк та сенат Мигасюк!

—н.

Коли розгорнете найцінніші збірки з іменами поетів, які вперше відкрила революція, може здивувати вас їх усилля, що йшло у зовсім протилежний бік від зусиль революційних діячів: — наші поети боролись за нову форму, зовсім байдужі до суспільних гасел. Тих гасел було забагато, вони були занадто ріжні, суперечні та мряковинні. З самої ідеї національного визволення зрозумілого і природного для всіх — хто почувався українцем, не можна було створити багато нових, оригінальних поем. Великий поетичний талант ішов завсіди в парі з сильно зазначеним індивідуалізмом. Тимто і наші поети були найбільше вражливі на те, що найбільше віддалювало їх від загалу діячів, які повторювали на всі лади ті самі думки, гасла, програми, поклики. Як справжні поети вони хотіли в літературі такої самої радикальної зміни, як справжні революціонери хотіли її в організації суспільного ладу. Цю радикальну зміну треба було починати від того, щоб не промовляти до маси ні тими самими „соціялізованими“ образами ні тими самими патріотичними гаслами, що вже за 24 години були для них перестарілі.

Неодного вечора, коли на вулиці гуділи кулемети або на дахи падали ґранати, при звичайній лойовій свічці сиділи поети, читаючи свої вірші. І саме тоді, коли один пригадував, що завтра треба буде старе цивільне убрання перемінити на нову шинелю, другий звертав увагу, що його старі трохеї треба перемінити на нові дактилі.

Ще про виселення в Косівщині.

На засіданні сойму 19. лютого ц. р. вніс пос. д-р Степан Баран інтерпеляцію до міністра внутрішніх справ у справі виселювання косівським старостою К. Фіялею української інтелігенції з прикордонної смуги косівського повіту, про що вже була згадка в „Ділі“. Інтерпеляцію вніс пос. д-р Баран між іншим ще й тому, що підчас промови пос. д-ра Витвицького прем. Складковський, що є одночасно міністром внутрішніх справ, заявив голосно, що з Косівщини виселено тільки пачкарів (контрабандистів). Пос. д-р Витвицький не мав тоді під рукою відповідних матеріялів і тому не міг дати в місця подрібної відповіди на оклик прем'єра. Такі матеріяли мав пос. д-р Баран і він теж у заступстві пос. Заваликута, який заступає Косівщину вніс негайно другого дня інтерпеляцію. Тут слід згадати що пос. Заваликут з власної ініціятиви вже тричі інтервенював особисто у станиславівського воєводи ген. Паславського та звсував йому докладно незаконність виселювання української інтелігенції з Косівщини старостою Фіялею. У цій справі інтервенював теж у згаданого воєводи член воєвідського самоуправного виділу д-р Теофіль Окуневський з Городенки.

На інтервенції пос. І. Заваликута і д-ра Т. Окуневського відповів ген. Паславський, що справу обєктивно й основно розслідить та усуне неоправдані виселювання. Так теж в деяких випадках і сталося.

Не полагоджено досі відклику п. Марії Наконечної дочки о. Антона Наконечного у Фереськулі, яку староста Фіяля виселив з дому її батьків розпрядком з 16. січня 1937. до ВВ 6/13 нібито тому, що поселилася вона без дозволу у прикордонній смузі.

Законної підстави до цього виселення не було. О. Антін Наконечний осів на стало з родиною як парох у Фереськулі ще 1. жовтня 1932. р. Донька його Марія не мала ніколи ніякої посади і завжди мешкала при батькові та була на його виключному удержанні. Колиб так інтерпретувати постанови закону з 9. липня 1936. р. і президентського декрету з 23. грудня 1927. р. про

кордоні держави, то тоді слід би виселити і о. Наконечного та його дружину, бо й вони теж ніколи не мали дозволу від старости на побут у Ферескулі. Слід ще згадати й те, що є там сотки пачкарів судово караних за пачкарство, а староста Фіяля не виселив досі ні одного з території косівського повіту. Марія Наконечна ніколи не мала ніякого конфлікту з владою, ніколи не була карана ні судово, ні адміністраційно, не було теж ніколи у неї ні у її батьків ніякої поліційної чи судової ревізії. Не займалася вона ніякою нелегальною або конспіративною роботою та не належала до конспіративних організацій. Сьогодні її виселено з дому батьків, хоч нездужає і потребує лікування. У справі скасування згаданого розпорядку старости Фіялі щодо п. Наконечної пос. Заваликут має ще раз інтервеніювати у станиславівського воєводи.

Слід би теж змінити інші виселення старости Фіялі щодо інших інтелігентів у Косівщині, яких досі ще не відхилено, бо всі вони не мають правної основи. В дійсности йшло про те, щоб не допустити української інтелігенції до культурної і економічної праці у занедбаному гуцульському селі в часі, коли староста Фіяля форсує там значними засобами і невдачно — бо інакше в українському селі й не може бути — польські „Кулка Рольнiче" і „Стшельца".

„Крайня пора змінити політику супроти українського народу".

ГЕНЕРАЛЬНА ДИСКУСІЯ НАД БУДЖЕТОМ У СЕНАТІ

В пятницю 5. ц. м. почалося пленарне засідання сенату. Марш. Пристор повідомив, що загальна і подрібна нарада над буджетом триватиме лише до 12. ц. м.

Опісля виголосив довшу промову ґенеральний референт буджету сен. Еверт. Пригадав, що дискусія у буджетовій комісії виявила всі державні болячки. Комісія шукала виходу з занедбання, в якому є край. Не слід пояснювати всього господарською скрутою. Польща вже від богатьох років є в стані господарської скрути і лише й населення було ріжне. Перед крізою Польща стояла на третьому місці від кінця зпоміж 21 держав щодо суспільного доходу. Високий національний маєток залежить не від одідиченого майна, радше від безнастанної праці та господарности громадян. Часто говориться про Польщу А і Б. В дійсности слід би поділити Польщу на А, Б, Ц і Д. У західних воєвідствах припадало на одного мешканця 6.757 зол. національного майна, у центральних воєвідствах 4.814 зол., у полудневих воєвідствах 3.930 зол., у східних 3.251 зол. З того виходить, що Польща перед скрутою була бідним краєм. Ця біда є причиною недомагань у ріжних ділянках життя. Зясував теж основу буджету і торкнувся справи інвестицій.

Після реферату почалася дискусія, що тягнулася цілий день. Сен. Маковський пригадав, що конституції ще не зреалізовано. Слід змагати до консолідації зусиль усіх громадян. У тому саме вага спроб полк. Коца. Вони є одночасно реалізацією засад конституції. Раніше кожний міністр дрожав підчас парляментарної сесії, щоб його не усунули. Прем. Складковський: Я тепер теж дрожу.

Тепер нема чого дрожати — говорив далі промовець, бо тут нема боротьби за владу. Тому навіть голосування парляменту, неприхильне для міністра, не означає ще його уступлення. У спорі між урядом та парляментом і одна і друга сторона може бути лише переконана, але не переможена. Конституції покищо не слід змінювати. Сен. Слівінський обговорив протипольські тези книжки чехословацького посла Шеби, який написав, що східним кордоном Польщі повинна бути лінія Керзона і тоді Чехословаччина безпосередньо сусідувала би з СССР. (Оклики: Ганьба, встид.). Чехословацький дипльомат починає небезпечну гру, на яку поляки мають одностайний погляд. Сен. Фудаковський спинився над небезпекою комунізму у Польщі. Сен. Гейман-Ярецький виступав проти надмірного зросту державного капіталізму і накликував до інтервенції держави проти картелів. Сен. Мікулович бідькався, що академічна молодь не має почуття правовости і чести. Тимчасом саме вона буде творити кадри старшин і вояків, головною прикметою яких є дисципліна і почуття правовости. Як біольог — говорив промовець — розумію расові антагонізми, але як людина не розумію, що 20 осіб може кинутися на одну і до того ще жінку. Це вияв трусливости і садизму, бо інакше цього не можна назвати. Правда такої молоді не багато, але мала це радість, бо більшість молоді по мужеськи не виступає проти таких виступів.

З черги німецький сенатор Візнер склав заяву про позитивне відношення частини німецької меншини у Польщі, що її він репрезентує, до заяви полк. Коца. Одночасно пригадав, що денаціоналізація є шкідлива для Польщі. Другий німецький сенатор Гасбах, заявив, що німецька національна рада займає покищо здержливе становище до заяви полк. Коца, доки новий табор не зясує виразно свого відношення до німецького населення у Польщі. В кожному випадку новий табор не може забувати люблинської унії, що всі громадяни Польщі мають жити зі собою як рівні з рівними і свобідні зі свобідними.

Після того склали заяви представники жидів у сенаті, а саме сенатори: Трокенгайм і Шор. Вони домагались повної рівноправности для жидів у Польщі. Сен. Трокенгайм підкреслив, що полк. Коц ідеольоґічно мотивував справу відсу-

ЕВГЕН ГЕЛЬТАЙ.

Мій співкомірник.

У добі моеї славної молодости, коли я переїзджав з одної мебльованої кімнати до другої, мав я раз кімнату незабутню, таку, якої не забув і досі. Причин, чому я не забув її було кілька. Передовсім дама, що винаймала мені ту кімнату, за 16 корон місячно, була — не хочу скривати правди — акушеркою. Подруге, архітект камениці, де я мешкав зробив такий плян, що моя кімната була передпокоем і якби не моя господиня, що перемінила передпокій на кімнату, то я справді не мав би де мешкати.

У моїй кімнаті були меблі і трохи дуло з коридору. Але за це я не мав обовязку платити окремо. Хто має двацять літ і платить шіснацять корон місячно комірного, не має великих вимог.

Єдине вікно з моеї кімнати виходило на стіну подвіря. Це мало ту прикмету, що я не потребував купувати фіранок, а ту хибу, що всі сусіди могли бачити всі подробиці мого найінтимнійшого життя. На щастя, единою жінкою, яка відвідувала мене була тоді Муза. Приходила вона рідко, звичайно вночі і коли цілувала мене в чоло то робила це так невинно, що ніхто не міг би бути заздрісний.

Свою шляхотну господиню, що дала мені в себе захист бачив я дуже рідко, чи точнійше кажучи: тільки раз у місяць, на першого. Того дня вона сама складала мені візиту і не відходила, заки не дістала грошей. Я вдячний їй ще за те, що вона була першою особою, яка в моєму життї звертались до мене із словами: „Пане добродію". Правда цей титул вона давала мені тільки тоді, коли діставала гроші.

Були і всі моменти... Та ні! Геть з тими споминами! Я мушу оповісти вам ту сцену, яка кинула на всі інші спомини того часу тінь меляхолії...

Одного прегарного ранку ввійшла до мене моя господиня. Можу вже виявити правду, вона звалась: Будвіц. Була вдовою. Чому так вона звалась і чому повдовіла не знав ніхто. Коли вона ввійшла — а не було це 1-го! — я здивувався.

— Пане добродію — сказала вона ніжно... — дуже мені прикро, але я мушу вимовити вам мешкання...

— Вибачте, я не зрозум...

— Я мушу вимовити вам мешкання.

Сказавши це, почала хлипати і то хлипати так, що я малощо сам не розридався.

— Чому ви плачете? — спитав я.

— Якжеж я не маю плакати, скажіть самі. Я знаю, що вже ніколи не буду мати такого солідного, чесного, доброго та симпатичного льокатора, як ви.

— Пані Будвіц! Коли я справді такий солідний, чесний, добрий і симпатичний, чому ж ви хочете вимовити мені мешкання?

— Чи я моглаб це зробити, якби я не мусіла? Чи пан не міг би в мене мешкати навіть сто літ? Щож? мушу. Мій син, студент медицини, приїжджає до мене... А я бідна і не можу його помістити в готелю.

— Но так, розумію...

— Він потребує кімнати. І ви не повинні за це на мене гніватися.

Пані Будвіц подивилася на мене такими очима, що я побачив у них правдиві сльози зворушення. Зідхнула глибоко і по хвилині сказала з надумою:

— Правда, я моглаб на це найти раду, але...

— Раду?

— Но так... Якби панові не було дуже неприємно...

— Що таке?

— Я моглаб у крайньому разі доставити до вашої кімнати ще одно ліжко і ви моглиб мешкати разом. Мій син і так приїзджає тільки на кілька тижнів, бо мусить вертатись здавати іспити. Як він виїде, тоді пан добродій зможуть знову мешкати самі хочби сто літ. Але коли панові ця комбінація не відповідає, то я з найбільшою прикрістю мушу просити шукати собі іншої кімнати!

Кажучи щиро така комбінація зовсім мені не подобалась. Але хто має двацять літ і платить шіснацять корон місячно за мешкання, той не має великих вимог...

Пані Будвіц побачила, що я завагався і почала співати як сирена:

— Мій син не буде панові перешкоджати. Пана і так нема цілий день дома, а в ночі теж пана нема дома. Залишається тих кілька годин від ранку до полудня, коли пан спить. І саме в тій порі мого сина нема ніколи дома, бо він виходить до університетської бібліотеки, де ввесь час просиджує.

— Гм!.. — думав я далі.

— Але щоб панові дати доказ, як я його люблю і як мені залежить на тім, щоб пан у мене залишилися, то я готова знизити комірне на ті 4 корони менше, які я моглаб дістати від нового льокатора, як що пан будуть платити мені і надалі знову тільки шіснацять корон!

Такий аргумент рішив. Я погодився на друге ліжко. Кімнатка була дуже маленька так, що між двома ліжками був тільки вузенький прохід і місце на завісу. Оця завіса ділила мене від мого сусіда. Ми мусіли влізати до своїх ліжок згори. Уночі читати було небезпечно, бо від свічки могла загорітись завіса.

Але при двацяти роках і шіснацяти коронах...

(Докінчення буде).

нення жидів з дотеперішніх їх становищ. Якщо є нарікання на надмір жидів у торговлі, в такому випадку слід їх допустити до державних і самоуправних урядів, до обезпечалень, залізниць і т. д. У хліборобстві теж жидів дуже мало. Сен. Шор обговорив теж основню болячки жидів у Польщі та зясував їх домагання. Заявив, що жидівське населення у Польщі зовсім здезорієнтоване. Промовляється до нього найріжнороднішими мовами. І так першою мовою є мова конституції, в якій пишеться про рівноправність без огляду на національність та релігію. Одначе наша дійсність дуже далека від цих конституційних норм. Друга мова, з якою стрічаємося, це дипльоматична мова. Цією мовою мін. Бек виповів договір про меншини стверджуючи, що польська конституція дає достатočні гарантії, трактуючи усіх громадян нарівні, без огляду на національність і віроісповідання. Є ще третя мова, якою промовляє уряд, а до якої належать відомі слова п. премієра: „Економічна боротьба, так" і заява на тему ексцесів. Є ще четверта мова — найголовніша — це мова дійсности, в якій жидівське питання розростається до розмірів найважнішої проблеми дня. Ендецька дійсність: програма екстермінації зачинає діставатися до деяких урядових груп і нині ми є свідками спору за титул власного антисемітизму. Є ріжниці лише щодо метод. Декларація полк. Коца промовляє до жидів немов синтезою цих чотирьох мов. Вкінці сен. Шор заявив, що на знак протесту голосуватиме проти буджету, крім буджету міністерства військових справ.

Сен. Петражицький полемізував з висновками обох жидівських сенаторів. Висновки сен. Мікуловича вважає теж неслушними.

Від УПР. промовляв сен. Остап Луцький підкреслюючи, що політичні справи, які торкаються українського населення, обговорив на початку цієї сесії. Пригадав ще раз домагання УПР., щоб уряд привернув національні школи для українців, що їх вони мали перед війною. Це домагання вповні покривається на сто відсотків з державною польською рацією. Опісля широко обговорив справу парцеляції, що схвилювала та загострила настрої між українцями. Бачимо явища, яких віддавна не було. І так кількадесять польських установ у Львові підписало меморіял, що польська земля може перейти лише до польських рук. Відбуваються теж віча, що приймають такі резолюції. На цих вічах осуджують порозуміння українців з урядом і польським народом. Це підвищує схвилювання українського населення. Найкращим мірилом цих настроїв може бути факт, що політичний орган Преосвященного Хомишина, що один з перших поширював думку нормалізації, звернувся прилюдно до українських послів і сенаторів зі запитом, як вони могли голосувати за буджетом, коли переводять кольонізацію. **Ось так перекреслюють велику спробу нормалізації.** Такі резолюції нас болять і тому саме кричимо, що **крайня пора на іншу політику супроти українців.**

Сен. Ґолуховський полемізував зі сен. О. Луцьким.

По загальній дискусії над рефератом генерального референта сен. Еверта виголосив довшу промову віцепрем. Квятковський кажучи, що реферат сен. Еверта був наскрізь песимістичний.

Спільний громадянський комітет допомоги українським студентам.

В пятницю 5. ц. м. відбулася у Науковім Товаристві ім. Шевченка у Львові нарада гуртка громадян у справі допомоги нашій академічній молоді. Присутні на цій нараді вирішили негайно запросити відпоручників наших установ і організацій та визначних громадян для заснування одного громадянського комітету допомоги українським студентам.

Совітська Україна не має збіжжа на засіви.

(ПАТ). „Правда" стверджує, що ніяка частина СССР не має приготованого збіжжя на засіви. Це відноситься у першу чергу до українських земель: УССР, Криму та країв: Озівсько-чорноморського (Донщина і Кубанщина) та північно-кавказького (Ставропільщина), де засіви починаються найскорше. Компетентні органи, навіть нарком рільництва СССР не мають поняття, які колгоспи мають добре насіння. Збіжевий трест „Заготовзерно" списується зле. На Кримі, в Одещині, Харківщині та в озівсько-чорноморському краю ремонт тракторів іде гірше, як минулими роками, вони не мають палива.

СССР приготовляється до війни з Фінляндією.

(АТЕ). Після візити фінляндського міністра закордонних справ у Москві розійшлися були чутки, що совітський уряд забрав частину військ з кордону Фінляндії. Тимчасом виявляється, що СССР дальше укріплює ціле пограниччя від Ледового Океану по озеро Ладоґу, а на весну приступить до будови двох нових стратегічних залізничих ліній: над фінляндським кордоном поміж Вологдою й Архангельськом. Як бачимо, большевики інтензивно розбудовують Карелію на могутню морську і летунську базу для майбутньої війни.

ФІНЛЯНДСЬКІ МАНЕВРИ НАД СОВІТСЬКИМ КОРДОНОМ.

В найближчих днях у зовсім безлюдних околицях коло самої совітської границі відбудуться великі маневри, в яких візьме участь 20.000 фінських вояків.

Маневри мають випробувати співділання піхоти з летунством у зимових умовинах.

ШВЕДСЬКІ МАНЕВРИ.

У північній Швеції на норвеському пограниччі, в околицях, де появляються — мабуть совітські — „літаки-марева" і де недавно арештовано кільканацятьох шпіонів, відбудуться великі маневри. Візьме в них участь кілька тисяч вояків з літаками і кількадесятьма змоторизованими одиницями.

Княжий „Дар Просвіті" — це фонд для всенаціональних виховних змагань. Не жалімо жертв на „Дар Просвіті".

Як зорганізована контроля Еспанії.

На нинішньому пленарному засіданні предложать до апробати комітетові неінтервенції плян організації контролі еспанських кордонів та берегів. В імені обєднаних в комітеті держав контролею керуватиме

„міжнародне бюро неінтервенції", що його предсідника заіменує комітет неінтервенції, а членів — Англія, Франція, Німеччина, Італія та СССР. Коли йде про

сухопутні кордони,

то еспансько-португальський кордон контролюватиме 130 британських контрольорів, приділених до британської амбасади в Ліссабоні. Стільки само контрольорів, підчинених міжнародньому комітетові, контролює еспансько-французький кордон, а 5-ох границю Ґібральтару. Контроля

морських берегів

виглядатиме так, що корабель, який плистиме до Еспанії, мусітиме причалити до одної з визначених пристаней (Довн в Англії, Шербург і Марсель у Франції, Ґаліяні на Сардинії, Оран в Альжірі, Фунчаль на Мадейрі та Ґібральтар) та приняти на чердак контрольора (разом буде їх коло 550), що справдить, чи на кораблі нема военного матеріялу ні добровольців. Британські, французькі, німецькі й італійські воєнні кораблі, що кружлятимуть коло еспанських побереж, перепускатимуть лише сконтрольовані судна.

На еспанських фронтах

Як подає вечірній комунікат національного командування, національні війська вирівняли свої становища на астурійському фронті; під Ехамплером заняли вони кількасот метрів ворожих окопів. Наступ червоних на Овіедо відбили національні війська кроваво, здобуваючи при тому 2 поізи і літаки. На мадридському фронті активна лиш артилерія.

Вістки з джерел червоних, немовби вони заняли Толедо, Навалькарнеро й університетську дільницю, неправдиві. Останніми днями червоні потерпіли чимало невдач та втратили понад 4.000 убитих.

Національна летунська ескадра

перелетіла вчора коло 22. год. понад Мадридом; ніяка бомба не впала на місто. Щойно коло 23. години наспіла вістка, що 30 національних літаків збомбардувало ворожі становища на відтинку Ляс Розас. Шкід та людських жертв дотепер не обраховано.

ФРАНЦУЗИ ПРИГОТОВЛЮЮТЬ ЗАМАХ НА ЕСПАНСЬКЕ МАРОКО?

Італійська й німецька преса принесла сенсаційну вістку, що на пограниччі французького й еспанського Марока почали французи на велику скалю диверсійну акцію проти уряду ґен. Франка, серед туземного населення. Ґен. Франко вислав до великодержав протестаційну ноту, проти французької інтриґи.

—o—

Наші єпископи у Папи.

Перемиський епископ Йосиф Коциловський та станиславівський епископ-помічник Іван Лятишевський були минулого тижня на авдієнції у Папи.

УБИЛИ ЧАНСУЛІЯНА?

Аґенція Домеї подає сензаційну поголоску, що наспіла з Пекіну до Токіо, будьтоби в Фенчу забили маршала Чансуліяна, відомого з останніх часах провідника бунту проти центрального уряду в Нанкіні.

Зате Райтер у телеграмі з Шанґаю заперечує поголоску про смерть Чансуліяна. Нанкінський уряд офіціяльно заперечив ту вістку.

—o—

По широкому світі.

Німецький уряд дістав від американського перепрошення за промову посадника Ню Йорку.

Американський уряд ліквідує своє посольство в Адіс Абебі, підкреслюючи, що цим він ще не визнає анексії Абісинії.

У Фінляндії проволікається кабінетна кріза. Новий президент не хоче соціялістичного уряду, тому премієром стане мабуть ліберал.

Румунський уряд підготовляє декрет про націоналізацію підприємств, що належать до чужинців. Влада видаватиме чужинцям право за побут лише на один місяць і матиме право видалювати їх, не подаючи причини.

ЛІТЕРАТУРНА СТОРІНКА.

Наш літературний рух у 1905 році.

4-го ц. м. пригадало „Т-во Письменників і Журналістів" гурт „Молодої Музи". Деякі з членів цього гурта ділились своїми споминами про те, чому повстало таке дружнє обєднання і чого воно хотіло. При неодному з таких споминів, коли треба було згадати незавидні обставини тодішньої літературної праці, виринала думка, що не можна тих часів порівнювати з теперішніми, коли є так багато видавництв, журналів, навіть літературні конкурси.

І саме у звязку з цими думками варт звернути увагу на один факт, який для неодного буде великою новиною, коли не таємницею. У 1905. р. „Молода Муза" сходиться, веде дискусії і радить над тим, як оживити літературний рух. Стан галицької літератури вважає вона за провінціяльний, незадовільний щодо кількости та якости. З початком 1906. р. починає вона видавати літературний журнал „Світ", щоб розбудити новий фермент, впустити у затхлу атмосферу трохи свіжого повітря.

Та ось сухий реєстр визначніших творів, що появилися в 1905. р. Богдан Лепкий видає збірку поезій „Над рікою" і дві збірки оповідань „На дорозі життя" і „Кара"; В. Щурат збірку релігійних поезій „Із глибини воззвах"; після смерти молодого талановитого поета Олекс. Козловського Франко видає його збірку „Мірти і кипариси"; Орест Авдикович том новель „Моя популярність", Андрій Чайковський повість „З ласки родини", Агатангел Кримський повість „Андрій Лаговський", Лесь Мартович збірку оповідань „Стрибожий дарунок", Михайло Яцків збірку оповідань „Душі кланяються", М. Коцюбинський збірку новель „У грішний світ", Кобилянська збірку новель „До світа" і повість „Ніоба", Стефаник том зібраних новель „Моє слово", Франко збірку новель „На лоні природи" і поему „Мойсей".

Все це тільки за один рік! Після 32 років ці книжки (з мінімальними винятками) мають своє місце в історії нашої літератури і кожний із згаданих письменників тим більше. Ще більше: можете і тепер іще взяти в руки якунебудь із згаданих книжок і найдете в ній відповідний літературний рівень, ознаки живого нешабльонозого таланту.

Чи у післявоєнних роках мали ми бодай один рік такий з такою кількістю таких якісних творів? Скажімо навіть так: чи з останніх десять років нашої літературної продукції можемо ми скласти спис, що дорівнював би такому одному 1905-ому рокові?

Прошу уявити собі становище літературного жюрі, що мусілоб у такому році призначити нагороду за три найкращі твори? Якби таке жюрі засідало тепер, то перший його наслідок був би такий, що воно розбилось би на дві чи три фронди під покровом двох чи трьох клік, з яких кожна тягнулаб за кандидатом своєї ідеольогії, може і „партії".

У добі „Молодої Музи" такі літературні появи вважали за нормальне явище. Дарма, що більшість із згаданих творів мала риси нової т. зв. модерної літератури, сучасні письменники не відчували їх як справжніх зразків тих літературних течій та напрямків, що народжувались і вели боротьбу за нову форму та нові ідеї. Невдоволення тим, що є — було одною з найсильніших спонук праці письменників, які хотіли здоганяти тодішні чужинні літератури. Великі письменники родили той голод, якого не можна було заспокоїти власною продукцією, що бліда поруч нових великих літератур.

Видавничі умовини 30 літ тому були гірші від сучасних тому, що не було теперішніх засобів реклями. А проте справжніх літературних творів не виходило тоді менше і літературна праця не була слабша. Ті із письменників, що вели наскрізь освітню роботу книжками, не вважали тієї роботи за літературні осяги, тільки за необхідний громадянський обовязок. Автори не думали теж тоді про те, щоб заробляти на прожиток своїми книжками. Вони мусіли оглядатися за заробітком і зносити злидні, але справжню літературну працю вважали за внутрішню потребу.

Літературі не вийшло це на шкоду.

м. р.

Нагорода міжнароднього повістевого конкурсу.

Від 1934. р. істнує міжнародній повістевий конкурс з нагородою більш 100.000 золотих. Признача́є його окремий комітет у Льондоні за нові твори. Цього року дістала нагороду зовсім невідома мадярська авторка Йоляна Фольдес, дебютантка за повість „Вулиця Кота-риболова". Три роки тому теж дістав нагороду мадярський автор Франц Керменді за повість „Пригода у Будапешті".

„Вулицю Кота-риболова" переклали відразу на ріжні мови (вона появилась теж у польському перекладі). Це передовсім цікава лектура з масою перипетій і цілою ґалерією постатей. Нагадує вона ті давніші повісти з часописних фейлетонів доброї преси, що оповідали історію одної рідні або цілого роду довго і широко, приневолюючи читача переходити від одної частини до другої із щораз-то новим зацікавленням. Але герої тут не незвичайні, а звичайні собі, сіренькі. Тільки тло трохи екзотичне, коли можна за екзотику вважати малу брудну париську вуличку, куди з'їжджаються з цілого світа еміґранти.

Мадяр Барабас рішив виеміґрувати з ріднею до Парижа в 1920. р., тому, що із своїм кушнірським фахом не мав що робити на Мадярщині в часі величезної кризи. Зате Париж кипить від забав і там жіноцтво потребує щораз-то нових дорогих футер. Барабас опиняється на вулиці „Кота-риболова" і дістає роботу. Його діти ходять до школи та звикають до нового середовища. На тій тісній гомінкій вулиці пересувається цілий ряд повоєнних типів, яких викинули на берег революційні хвилі: спекулянти, революціонери, нуждарі, фантасти.

Барабас переживає трагедію, коли його донька закохується у молодому пяниці та голодранці. Він мусить з ріднею покидати Париж, коли починається нагінка на мадярів, що в тому часі зорґанізували велику фабрику фальшивих французьких грошей. Барабаси виїжджають до Південної Америки і вертаються звідти знову до Парижа в 1933. р. Саме тоді до Парижа приїжджають нові еміґранти — німці з гітлерівської Німеччини. Перед нашими очима пересувається нова довга черга сірих людей. Дуже мало з них уміє дати собі раду з супротивними вітрами — тільки одиниці добиваються яснішої хвилини, званої щастям.

Повість мадярської авторки промовила до членів жюрі тими самими прикметами, які подобаються і читачеві — великою простотою та щирим сентиментом. Неодному подобається те, що повість написана без тої професійної рутини, яка часто томить уже сучасників.

Кіплінґ про себе.

Сеніор англійської літератури Кіплінґ устиг іще перед смертю написати свій життєпис п. з. „Щось про себе для моїх приятелів знаних і незнаних". Автор зупиняється часто на подробицях без великого значіння, поминаючи важні відомі події. Найцікавіше є тут те, що Кіплінґ пише про свою методу праці, як він совісно і довго збирав матеріяли до новель і повістей. Він поставив собі за принцип не „йти за успіхом" — за тим, що загально подобається, памятаючи про долю Наполеона, якого успіхи були причиною його катастрофи.

Є тут образ життя малого хлопчини в Бомбаю, як він вдихує роками кольори та звуки, і щойно після літ використає їх. Пізніше походять болячі роки у домі, де виховувався, — проте його терпіння ніколи не ставали темою для творів. Переїзд з Індії до Льондону був для нього цілим переворотом. З доби гімназійних студій маємо вказівки, що Кіплінґ використав у повісти „Стокі і товариші". Коли він став журналістом в Індії як син заможніх батьків, цікавився найтемнішими сторінками індійського життя.

Льондонське літературне життя з 1890. р. змальоване окремо; пізніше — подружжя, подорожі, інтереси (банкроцтво, яке приневолило К-а перенестись на село). Кіплінґ зупиняється на впливах залишених бурською війною і на спонуках ріжних своїх боєвих поем.

—o—

Хроніка.

З КРАЇНИ ВІЧНОЇ „ЧИСТКИ".

IV-ий повний з'їзд Союзу совітських письменників зібрався під фірмою „Пушкінських" свят, щоб перевести нову чистку серед „неблагонадьожних". Як і попередніх років організатори з'їзду поставили на дошці обвинувачених цілий ряд авторів: редактора „Нового Міру" Гронського, повістяра Бориса Пільняка та поета Пастернака. Пастернакові закидають між іншим те, що у 1934 р. на І-ому з'їзді письменників його хвалили Бухарін і Радек. Поет Петровський твердить, що поезії Пастернака мають критичний зміст, за який хвалить його европейська буржуазія. Кидають тінь теж на відомого критика та історика літератури князя Святополк-Мірського, що після довгого побуту в Англії на еміграції примирився з большевицьким режимом і вернувся до Москви для льояльної співпраці. Проти кожного витягають усякі давні, забуті гріхи і звязують їх з усякими новими змовами „троцькістів".

НОВОВИДАНІ ТВОРИ СТ. БЖОЗОВСЬКОГО.

„Літературний Інститут" у Варшаві почав видання зібраних творів польського критика Станіслава Бжозовського. Числа томів не відповідають черзі їх появи. В VIII-ому томі, що саме появився находимо „Легенду Молодої Польщі" разом із першісним її текстом, що не був досі надрукований.

ЦІКАВИЙ ПРОТЕСТ.

„Союз гастрономічних працівників" у Познані видав протест проти повісти „Заворожені ревіри" Ворцеля, одної з найкращих польських книжок минулого року. Цей союз домагається, щоб книжку Ворцеля сконфіскували, бо там неправдиво зображений польський гастрономічний промисл та його працівники.

ВЕЛИКИЙ ЧЕСЬКИЙ ЛІРИК.

Чеська преса присвячує замітки з приводу 60-ліття чеського поета Карела Томана — чистого лірика дуже високого рівня, великого майстра форми, що збагатив чеську мову неодним новим відтінком живого слова і чеську поезію новими мельодіями. Це один з найбільших індивідуальностів у чеській поезії.

ЩО ПЕРЕКЛАДАЮТЬ СЛОВІНЦІ?

Цікаво знати, які чужинні твори перекладає така маленька література, як словінська? Цього року вийшли там у перекладі: повість Салтикова-Щедріна „Панове Головльови" і повість Джозефа Конрада „Льорд Джім".

НІМЦІ ТА АНГЛІЙЦІ ЧИТАЮТЬ НАНОВО КІРКЕГОРА

Вплив великого данського фільософа-моралісти Серена Кіркегора (Кіркеґарда) не зменшився за останнє століття. Появляються щораз-то нові переклади його творів у німецькій та англійській мові. Саме тепер вийшли по німецьки його „Релігійні промови" та по англійськи кілька томів його фільософічних студій.

МАКІЯВЕЛІ — АКТУАЛЬНИЙ.

Вийшла по німецьки незвичайно цікава студія про Макіявелія, відомого критика Валерія Марку, що дав уже неодну студію про великих суспільних діячів. Насильство на практиці нині дуже актуальне, тимто й актуальне нині питання, яке поставив собі автор цієї студії: як погодити моральні потреби народів, що хотять справедливости із методами правління, основаними на насильстві.

ОРҐАНІЗАЦІЯ АМАТОРСЬКИХ ВИСТАВ.

На таку тему вийшла велика англійська книжка двох авторів Доротеї Мейзон і Дженкінса Джібсона. Автори твердять, що хто не використовує раз придбаного досвіду старими організаторами театру, той ніколи не може при театральних виставах оминути недач і дефіцитів. В Америці до аматорських вистав звичайно кличуть на організатора фахового „менеджера" і це виплачується.

СТОРІНКА БЕЗ ПОЛІТИКИ.

Боротьба із найгіршим ворогом людства.

Найгіршим ворогом людства — це отрути-наркотики, що ними залюбки люди затроюють себе повільно. Всі держави ведуть гостру боротьбу із торговцями наркотиків і вживають ріжних засобів, щоб їх знищити.

Прилюдної торговлі наркотиками нема. Тільки дуже мала кількість цих отрут потрібна для лікувальних цілей, але й її точно записують та перевіряють. Аптики, що мають відповідну, призначену їм пайку наркотиків, мусять здавати звіт із кожної проданої дози отрути й видають її тільки на основі лікарської „рецепти“.

Отрути.

Не зважаючи на гостру контролю та на совісні ревізії, „солодкий дим Сходу“ (опій) постійно затроює світ. Відомі злидні китайців злагіднює тільки управа маку, що в його зеренцях є саме отрута-дурман т. зв. опій. З продукції маку Китай черпає поважні зиски. Китайці вивозять цю отруту до всіх країв. Вони роблять це проворно, всупереч усяким забронам.

Опій, гашиш і маріюана (мексиканська отрута, що її добувають із коніпного насіння), підбивають підземелля світового ринку. Коли долучимо ще до цього списку т. зв. кокаїну та морфіну, то доповнимо картину руїни людства жахливими отрутами.

Дорогі хвилини.

Людина хоче щастя, хочби на хвилину, хочби мала його добути за ціну свого здоровля. Хто вперше думає про майбутнє у хвилині, коли солодкий дурман отрути вичаровує йому перед очима казкові привиди далеких країв, солодкі, сонячні поцілуї, чарівні пальмові гаї.

Чоловікові, що курить люльку з опієм (бо ось так заживають оцю отруту), здається, що міліони невольників і прегарних жінок готові на кожний його поклик. Тимчасом цей нещасний чоловік лежить наче тварина на землі, блідий, з піною-слиною в устах, сам невольник найзрадливішої отрути.

Отрути, яка поволі день по дневі зїдає сили, волю, розум і живу людину силоміць кидає в домовину. Колиж мине чар і лопне миляна банька оманливого щастя, чергова файка опію, гашишу, чи доза морфіни повертають утрачений рай....

За одну хвилину оманливого щастя платить такий нещасний чоловік-налоговець здоровлям і життям...

Ревізії.

Невольникам налогів приходить у допомогу підземна, павутинна організація торговців отрутами. Без реклями, оголошень і адрес, у найбільшій тайні, жертва завжди потрапить до торговця отрутою й навпаки.

На хитрощі влади торговці отрутами відповідають побільшеною обережністю, на підступ — підступом. Валізи з подвійним дном, взуття зі заглибинами в запятках, схованки в капелюхах, все те вже вийшло „з моди“, бо осьтаті способи вже відомі владі.

На кордонах підозрілих ревідують. Їх розбирають до нага й дбайливо переглядають кожну частину одягу. Перевіряють навіть домовини, бо й їх використовували пачкарі у своїх цілях.

Кокаїна у сліпій кишці.

Недавно німецька митна сторожа на кордоні звернула увагу на одного недужого подорожнього. Він саме перебув операцію сліпої кишки й у нього була свіжо-зшита рана. Отже цього недужого пересвітлили й найшли в рані гумовий мішочок з кокаїною. Таке ще не траплялося...

Зновуж на польській границі переловили пачкаря „білого порошку“ (кокаїни), що мав заховану отруту в папіросках. Тільки випадок поміг виявити цей підступ.

Підчас контролі на прикордонній стації, один подорожній звернувся до другого з просьбою, щоб почастувати його папіроскою. (Він викурив був усі свої папіроски, а підчас ревізії не вільно виходити з ваґону).

Та подорожній, що в нього були папіроски виявився нечемний і відмовив. Викручувався, що везе папіроски як гостинець для когось. Цю відмову, запримітив митний урядник. Він теж попросив папіроску й одержав її, бож йому годі було відмовити. Тоді урядник переломав папіроску й найшов у ній кокаїну... Подорожнього придержали. У всіх його папіросках була кокаїна.

Причина повеней в Америці.

Американський письменник та економіст, Стюарт Чейз, написав розвідку для Юнайтед Прес про причини теперішньої катастрофи повені в середньо-західних стейтах. Він стверджує, що теперішня повінь це найстрашніша елементарна катастрофа в історії Америки. Признає, що природа зсилає дощі, але каже, що люди роблять шкоду. Пригадує, що великі повені були весною 1936 р. Але була теж велика посуха останнього літа, а передтим була ще посуха в літі 1934 р. Ці посухи були спричинені вже самими людьми.

Дощева вода змила і занесла в море три міліярди верхньої плодовитої землі. Колиб цю змиту землю навантажити на залізничі потяги, то такий потяг був би довгий на 475.000 миль.

Заки в Америку прийшов білий чоловік, то тут бували теж повені, зливи, посухи та інші елементарні нещастя. Але вони були малі. Вони не шкодили краєві, бо американська земля була повна життєвої сили. Тоді було багато лісів та трави, в яких затримувалася дощева вода і не треба було будувати спеціяльних резервоарів на випадок повені. Природа сама себе управильнювала і доповняла. Аж як прийшов в Америку білий чоловік, тоді він почав нищити ліси, повиривав із коренем траву на збочах гір, а все те знищило рівновагу в природі і тепер приходить до нечуваних катастроф. Крім того ріжні штучні будови над берегами рік звузили їх корито і тому вода виривається поза них силою.

Слідство... через кордон.

Перед кількома днями на французько-бельгійськім кордоні відбулося рідке в історії міжнародного права переслухання підсудного.

Бельгійського громадянина Барниша арештували перед кількома тижнями в Бриселі за фальшування французьких банкнотів. Як відомо, ніяка держава не видає своїх власних громадян, які виконали злочин на території іншої держави або нанесли шкоди її інтересам. Тому Барниша судитимуть у Бельгії. Одначе підчас слідства треба було перевести конфронтацію між підсудним і кількома свідками, які живуть у Франції. У звязку з тим відбулась цікава церемонія.

На бельгійсько-французький кордон в районі Рожісара приїхали з бельгійської сторони слідчі органи і жандарми, які берегли арештанта. Із французької сторони приїхали на визначене місце також представники судових властей і 5 свідків.

Конфронтація відбулася через кордонну лінію. Обі групи стояли у віддалі 3 метрів. Бельгійський суддя переслухував французьких свідків і представники французької влади допитували Барниша, який відповідав на всі питання. Ціла церемонія тривала годину. Два секретарі зладили відповідний протокол.

—o—

Потоп у зоольоґічному городі.

В брюсельськім зоольоґічнім городі трапилася в останньому тижні страшна картина, яку бельгійська преса назвала „потопом у звіринці“.

Остання повінь навістила нижчі дільниці Бриселі, де лежить і зоольоґічний город. Хвилі води залили „помешкання“ звірят, при чому небезпека стала загрожувати не тільки птахам, але й екзотичним звірам. Коли вода почала заливати зимові лежі морських львів, антильоп, ріжних псів — у звіринці повстав справжній концерт усяких звірячих голосів, до якого долучувались нервові вигуки людей. Рятункова акція велася у скорому темпі на човнах, бо звірятам грозила смерть. Несамовитий хор творили льви з малпами. Найперше вдалось визволити з кліток 200 псів і кільканацять верблюдів. При помочі пожежної сторожі вдалось урятувати грубу звірину: льви, тигри і кілька слонів. Фундаменти пташарні підмила вода так, що побоювалися, що впадуть стовпи. На щастя не допустили до цього.

Щасливо теж перенесли в сухе місце вантаж вужів. З цього потопу найбільше були задоволені полярні медведі, що з усміхом занурювалися в холодних хвилях стихії. Дозорець дозволив кілька годин медведям упоюватись розкішною купілллю.

Матеріяльні втрати, що їх наковів потоп, обчисляють на 183.000 фр.

—o—

ГЕНІЙ ШУКАЄ ВИДАВЦЯ.

В кількох льондонських часописах появилося тими днями таке оголошення: „Геній шукає видавця для своєї повісти з 140.000 слів. Оферти адресувати до редакції часопису під „Геній“, або дзвонити під такето число.

Співробітник великого льондонського часопису поцікавився генієм і задзвонив на подану адресу. До апарату підійшов „геній“. На запит журналіста відповів він:

— Маю 40 літ. Я сам б. журналіст, але 5 літ тому покинув працю в часописі, щоб написати повість, яка творитиме нову епоху у світовій літературі. Тепер ця повість готова.

— Давали ви вже свою повість видавцям?

— Так, я звертався майже до всіх видавців. Всі звернули мені рукопис, крім одного. Але цей видавець не вспів видати повісти, бо збанкротував.

Автор повісти так сильно вірить у свою геніяльність, що зареєструвавши недавно на почті свою телеґрафічну адресу, вибрав собі таку шифру: „Геній — Льондон“.

НІЧНИЙ ОДЯГ КОРОЛЕВОЇ ЗА 22 ДОЛЯРИ.

Королівська англійська пара замешкала у королівській палаті в Букінгем. Покищо цю палату відновлюють, так, що королівська пара замешкала на долішньому поверсі.

При нагоді перенесення на нове мешкання королева Єлисавета відвідала виставу моди і закупила для себе нічну сорочку вартости 22 дол. Сорочка зроблена з атласу, а це щось нового для знавців моди. Вони кажуть, що вже 200 літ не купував ніхто в Англії такого нічного одягу, тому новий одяг королеви може бути початком нової моди в Англії.

—o—

ЗДЕТРОНІЗОВАНІ МОНАРХИ НАДІЮТЬСЯ НА ТРОН.

Князь Віндсор діставатиме гарні гроші від англійського уряду, але для державних інтересів Англії покищо він нічого не робить, тільки стрічається з іншими б. монархами, які ще не стратили надії на трон.

До таких належить б. еспанський король Альфонс, що недавно стрінувся із князем Віндсором у Відні і котрий має ще надію дістатись на еспанський престол. До них належить теж б. німецький цісар Вільгельм, що покинув рубання дров, а взявся за читання книжок у своїм замку в Голяндії. Третій із черги це цар Болгарії Фердинанд, що має вже 80 літ і перебуває у своїм родиннім замку в Кобургу в Німеччині. Він займається комахами й мотилями і відбув недавно наукову подорож до Полудневої Америки. А до таких, що ще надіються засісти на престолі, належить князь Отто Габсбурґ, син останнього австрійського цісаря.

ОТТАК СОБІ.

Чоловік, який ніколи не обманув ближнього ніколи не був чоловіком.

*

Любов що раптом спалахне, швидко згаряє.
Байдужість що тільки тліє, тліє роками.

*

Сили волі тріба у двох випадках: щоб вирішити щонебудь і щоб рішення виконати.

*

Краще бути рабом привички, ніж невольником ілюзій.

*

Коли душа найближче землі?
Коли вона втікає в пяти.

*

Про кожну людину можна написати повість, але не кожний чоловік заслуговує на посмертну згадку

НОВІ СТРАЙКИ У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Злученим Державам загрожує нова хвиля страйків. У Шікаго страйкує 2.000 шоферів, які домагаються, щоби їм піднести відсоток від доходу. 45.000 робітників одної фабрики в Пітсбургу загрозили, що застрайкують у вівторок, якщо до того часу їм не підвищать платень.

НОВИНКИ.

— **В справі щомісячного безплатного книжкового додатку.** Нашим точним Вп. Передплатникам пригадуємо, щоби враз із передплатою на березень прислали найдалі до 15. III. на порто безплатного книжкового додатку 25 сотиків. Хто не долучить до передплати 25 сот., тому книжки не зможемо вислати. Одночасно звертаємо увагу, що книжковий додаток на березень і дальші місяці дістануть безплатно тільки ті наші точні і безпосередні передплатники, що вплатять найдалі до 15-го кожного місяця 5 зол. за пренумерату і 25 сот. на порто. Просимо на це звернути увагу, щоб не тратити непотрібно часу й коштів на листування. Нові передплатники дістануть безплатний книжковий додаток за той місяць, за який пришлють передплату в сумі 5 зол. і 25 сот. на порто.

— **Вечерниці для старшого і молодшого** громадянства дня 11. III. в салях „Бесіди" улаштовує Кружок Рідної Школи ім. Г. Барвінок. Початок в 21. год. Стрій візитовий. 1—2

— **Магазин постелі Р. Джала, Львів, Хорущини 5** (побіч кіна „Апольо") поручає ковдри, матраци, постелеве білля і ін. Переробляє ковдри по 4 зол., матраци по 6 зол. 1799 94-100

— **Хто купує дешеві книжки в березні** в Книгарні Шевченка, Львів, Ринок 10. дістає крім великих знижок 20—80% ще премії в книжках відповідно до свого вибору з усіх катальогів. Докладні інформації в катальогах, які висилаємо безплатно. 312

— **Виясненн Головної Управи „Союзу Українок" у Рівному.** Головна Управа „С.У." у Рівному просить нас зазначити у звязку зі статтею п. н. „Невідрадні відносини на Рівенщині" („Діло" ч. 47), що „С. У." на Волині є окремим товариством, що нікому не підлягає, осідком Головної Управи є місто Рівне, тому рішати про виключення членів „С. У." на Волині може тільки Головна Управа „С. У." в Рівному. Щодо читальні в Кольосії Залізниці, то перед десятьма днями голова читальні Параскева Новак дістала з рівенського староства затримані книжки і читальня вже урухомлена.

— **Молодь Академічної Гімназії у Львові** звеличує память Т. Шевченка в середу 10. березня ц. р. в год. 6. концертом у салі заведення при вул. Льва Сапіги 14. Крім „Заповіту", хорових і інструментальних точок, увійдуть до програми ще вступне слово, хорова точка в супроводі учениької орхестри і деклямації у формі візій, підібрані на цей вечір з нагоди 90-ліття заслання й 80-ліття увільнення поета з неволі.

— **Академічне Славянське Т-во** влаштовує в понеділок 8-го ц. м. в год. 19. у IV-ій салі львів. університету (Маршалківська вул.) збори з відчитом д-ра А. Коніжа „Містифікації в літературах славянських, головно в чеській, та їх національне значіння". Рецитує З. Льогаївна. Гості раді; вступ вільний.

— **Протиалькогольна вистава на Личакові.** Заходом Кружка „Відродження" ім. М. Голубця на Личакові відбудеться в домівці цього Кружка при вул. Личаківській 92. в неділю 7. березня ц. р. в год. 7-ій реферат м-ра М. Ценса про шкідливі наслідки отрут. В 12. год. вполудне відкриють виставу протиалькогольних картин. Пояснення даватиме секретар Головного Т-ва Іван Костюк. Все українське громадянство Личаківської дільниці повинно взяти масову участь у цих імпрезах „Відродження".

— **Нові доценти.** Міністр затвердив габілітації в академічних школах: д-ра Карла Бучка як доцента помічних історичних наук (палеографії, дипльоматики, архівістики і т. п.) в краківському університеті; д-ра Войтіха Гейноша як доцента історії польського права і д-ра Романа Стопу як доцента африканського мовознавства у львівському університеті; д-ра Адама Томашевського як доцента польської фільольогії та д-ра Ядвигу Земецьку як доцента мікробіольогії землі у варшавському університеті.

— **Начальники скарбових урядів мають вислухати скарг населення.** Скарбові палати видали обіжник до всіх начальників податкових урядів на провінції про поїздки до місцевостей, що не є осідками скарбових урядів. Обїздити мають ще перед виконанням вимірів доходового й оборотового податку, щоб начальники скарбових урядів могли особисто познайомитися зі ситуацією поодиноких торговельних і промислових підприємств та приймати від населення скарги, нарікання і т. п. При обїздках слід оголошувати оповіщення, повідомляючи про речинець приїзду начальника податкового уряду до даної місцевости та про докладне місце і пору прийняття.

— **Додаткове стемплювання запальничок.** Міністерство скарбу має оголосити в найближчому часі розпорядок про „амнестію" для власників нелегальних запальничок. Вони можуть зголоситись до остемплювання, не наражуючись на ніякі кари. Оплата за остемплювання 10 зол. буде значно знижена.

— **Як будовано дороги на Гуцульщині.** Проти радника станиславівського воєвідства, інж. Альбіна Мостерка вплинув до окружного суду в Коломиї акт обвинувачення, що закинув йому низку зловживань, фальшування документів і т. п. підчас будови дороги із Шибеного крізь Жабе і Косів на Татарів. До розправи прокуратор покликав 28 свідків.

— **Кривавий напад на приходство.** На дім гр.-кат. пароха в Бариловї пов. Радехів напали вечором бандити, озброєні втятими військовими крісами. Коли парох о. Микола Дідуник хотів перешкодити грабункові, один з напасників стрілив йому в груди. Опісля напасники втікали, лишаючи зрабовані речі на місці. Тяжко раненого о. Дідуника, що має 50 літ і є безжений, відвезено негайно до шпиталю у Львові. Поліція не викрила досі учасників нападу.

— **Пожежі.** В загороді мешкального дому Миколи Лютого, господаря в Угерцях золочівського повіту вибухла пожежа, що знищила 5 хат, 6 стоділ, 4 стайні, 3 хліви і 2 комори з інвентарем живим і мертвим та збіжем загальної вартости 17.000 зол. — В Олексичах к. Стрия згорів дім Дмитра Соболашка з причини необережности з вогнем.

— **На кару смерти** засудив золочівський трибунал присяжних суддів Григора Дацкова із Бродів за те, що вбив сокирою своїх родичів і порізав їх ножем. Опісля положив їх на припічку і вложив до печі гоппату та вибіг на подвіря. Ви-

ВІДГУКИ ДНЯ.

В темну ніч революції.

Річка Ценівка під Куропатниками, коло Бережан, ділила Австрію від Росії, а нас — Усусусів від Васильківського полку. Кажеться: річка, а пишеться: річка і передпілля, що разом давало 300 кроків.

Була темна, весняна ніч. Наші сторожі, що скривалися за розбитими хатами над річкою, раз-у-раз світили ракетами, щоб де не підкрався ворог, щоб не перетяв дротів і не грянув на нас. На фронті було тихо, хоч мак сій, а це далеко більше дратує вояка як густа перестрілка. Може ворог готується до чогось великого і тому хоче приспати чуйність противника? Може за хвилину розззявлять свої пащі гармати і ригнуть на цей бік вогнем і залізом? А може в темряві виповзе синавий димок, сплине по збочі і вловить за горло тисячі сонних вояків?...

— Гей! Славні Українські Січові Стрільці! — дужим вигуком протяв хтось тишу як ножем. — Послухайте-е-е!!

Стійки в наших окопах нащулили вуха. Що таке? Голос із ворожих окопів — як з другого світа.

А голос знову:

— Славні Українські Січові Стрільці, чи чуєте?

Хтось із наших:

— Чуємо! Чого хочеш?

— В Петрограді революція. Нема вже царя, що душив Україну! Ми скинули його.

По наших окопах пішло шепотом недовіря. Бреше москаль! Хоче нам замилити очі!

Старшина, що мав нічну службу, побіг лучним ровом надолину, до перших застав.

„Москаль" вичув недовіря, бо зараз додав:

— Завтра ви довідаєтесь із часописів — нині я вас повідомляю. Слухайте Українські Січові Стрільці! Що не вдалося Хмельницькому, Мазепі, те вдалося нам. Нема царя, а є вільна Росія і вільна Україна. Стрільці, чи далі будете служити мадярам і німоті? Чи не краще получитися з нами і врешті злучити всі землі в одню!?

— В що? — крикнув старшина, що сидів уже при заставі.

— В одну Україну!

— В самостійну?

— Братя! Не на те зробили ми революцію, щоб один нарід старшував над другим. Кожний буде мати рівні права!

— Де? — залунало з нашого боку.

— В вільній країні! З вільним російським народом дійдемо до ладу...

Та-та-та-та-та! — зацокотів зправа мадярський скоростріл, як роздратована перекупка.

Бум,бум! — ревнули за лісом німецькі гармати.

Траух! Траух! — розірвались гранати в московських окопах.

Тріскіт скоростріла і вибухи гранат закрили дальші слова незнаного промовця.

Ми вірили і не вірили. Може правда, може підступ і ждали дня.

Раненько, тільки розвиднілось, ми повірили: Над окопами українського Васильківського полку маяв червоний прапор російської революції.

— — — — — — —

Краски він і досі не змінив, дістав тільки пятираменну звізду.

А лозунг: „Вплоть до отделенія" — ввійшов навіть до сталінської конституції.

Галактіон Чіпка.

Фінансова політика французького уряду заломилася.

Французька рада міністрів ухвалила вчора кілька важних постанов з ділянки фінансової політики. Вересневий договір зі Злученими Державами й Англією обовязує дальше, тому девізових обмежень не буде. Привернено вільну торговлю золота на внутрішньому ринку — не вільно лише його вивозити; державний банк купуватиме золото по денному курсі. Валютовим фондом і ринком рент кермуватиме комісія з 4-ох визначних економістів, між ними відомий Карло Ріст. Всі державні уряди дістали наказ не обтяжувати буджету зайвими видатками, щоби не збільшувати дефіциту. Крім того уряд розписує довготермінову позичку на національну оборону.

З цих постанов видно, що французький міністр скарбу Оріоль мусів закинути у фінансовій політиці лінію „людового фронту" і вернутися до лібералізму.

Біржа зареагувала дуже сильною звишкою рент і вартісних паперів на поголоски про зміну фінансової політики уряду, ще перед постановою ради міністрів. Фінансові круги приняли її з задоволенням.

Львівські Архиєпархіяльні Вісти.

Деканом іменований: о. Ковалів Степан, парох Стрілич Нових і завідатель стрілиського деканату, висл. полевий курат.

Завідателями деканатів іменовані: 1. о. Вазилевич Климентій, парох Княжолуки й долинський заст. декана. 2. о. Боліновський Василь, парох Збаража. 3. о. Костельний Іван, парох Оліїва й оліївський заст. декана.

Правом уживання фіолетового поиса й колпака наділений о. Дубицький Василь, почесний радник Митр. Консисторії, вислуж. гімназійний катехит і парох Лубянець.

Почесним радником Митр. Консисторії іменований о. Сохоцький Ісидор, парох Гаїв винницького деканату.

Крилошанськими відзнаками наділені: 1. о. Бізинський Ювенал, парох Псарів стрілицького деканату. 2. о. Дерещ Микола, парох Молодинча ходорівського деканату. 3. о. Донарович Константин, парох Борнич стрілицького деканату. 4. о. Дякон Роман, парох Будилова козлівського деканату. 5. о. Мінко Іван, парох Кривого козлівського деканату. 6. о. Пашковський Володимир, парох Добротвора струмило-камінецького деканату. 7. о. Петрів Михайло, парох Підкаменя стрілицького деканату. 8. о. Радомський Антін, парох Золочівки козлівського деканату.

Рукоположені: 1. Барилян Тома, неопресвитер. 2. Білоскірка Лев, неопресвитер. 3. Головацький Михайло неопресвитер. 4. Збаращук Іван, неопресвитер. 5 Любович Іван, неопресвитер.

Канонічну інституцію на пароха дістав о. Щуровський Орест, завідатель Крехович рожнитівського деканату, на Креховичі.

Завідательства дістали: 1. о. Баран Петро, сотрудник у Виткові Новім радехівського деканату, у Виткові Новім. 2. о. Білоскірка Лев, неопресвитер у Тростяниці Вел. оліївського деканату. 3. о. Білецький Роман, завідатель Бірок Малих грималівського деканату, в Городищі озірнянського деканату. 4. о. Воробець Степан, ректор церкви в Брюховичах яричівського деканату, в Солукові долинського деканату. 5. о. Воронюк Василь, завідатель парохії II. ряду в Пикуловичах яричівського деканату, в Хренові милятинського деканату. 6. о. Гаврилишин Ілля, сотрудник у Стрию, у Стрию. 7. о. Головацький Михайло, неопресвитер, у Лолині долинського деканату. 8. о. Жолкевич Володимир, сотрудник у Сприганцях зараївського деканату, в Любіні Великім городецького деканату. 9. о. Збаращук Іван, неопресвитер, у Вибудові бережанського деканату. 10. о. Грохоський Йосиф, сотрудник з правом управи у Кошляках новосільського деканату, в Бущиках грималівського деканату. 11. о. Капгамюк Антін, сотрудник з правом управи при церкві св. Пятниць у Львові, завідательство при церкві св. Пятниць. 12. о. д-р Лишак Михайло, парох Хренова милятинського деканату, завідателем парохії II. ряду в Пикуловичах яричівського деканату. 13. о. Мацієвич Микола, сотрудник у Волехові, в Галх Старобрідських брідського деканату. 14. о. Мельник Василь, завідатель Гарбузова оліївського деканату, в Батькові залозецького деканату. 15. о. Микитюк Данило, сотрудник в Уричі сколівського деканату, в Тухольці тухлянського деканату. 16. о. Мулярчук Микола, сотрудник з правом управи у Верешиці янівського деканату, у Верешиці. 17. о. Сас Степан, завідатель Котузова зарваницького деканату, в Сморжі тухлянського деканату. 18. о. Степаник Іван, був. парох Сухорічя і призначений на завідательство Хренова милятинського деканату, в Нушу оліївського деканату. 19. о. Цебровський Іван, завідатель Тростянця Великого оліївського деканату, в Батькові залозецького деканату.

Доїзджаючими завідателями назначені: 1. о. Корчинський Володимир, завідатель Вертелки залозецького деканату, в Городищі озірнянського деканату. 2. о. Пиріг Антін, завідатель Рівні рожнитівського деканату в Лолині долинського деканату.

Експонованим сотрудником назначений: о. Барилян Тома, неопресвитер, у Тучнім перемишлянського деканату.

Сотрудниками з правом управи назначені: 1. о. Грицай Василь, завідатель Бущиків грималівського деканату, в Кошляках новосільського деканату. 2. о. Маркевич Микола, сотрудник у Корсові брідського деканату, в Корсові. 3. о. Процюк Юрій, сотрудник у Грибовичах яричівського деканату, в Грибовичах. 4. о. Розумний Іван, експозит у Тучнім перемишлянського деканату, в Липиці Горішній рогатинського деканату.

Сотрудником назначений: о. Басляпинський Степан, капелян СС. Василіянок у Підмихайлівцях, в Малехові яричівського деканату. о. Ніжникевич Ярослав, неопресвитер, у Висці стрілицького деканату.

Померли: 1. о. Винницький Іван, парох Стрия, радник Митрополичої Консисторії і висл. ходорівський декан та член посмертного фонду, помер 18. січня в 72 році життя й 42. священства. 2. о. Бойко Степан, висл. парох Хоросна Старого ширецького деканату, помер 3. грудня 1936 р. у 58 році життя і 31. священства. 3. о. Прихитко Григорій, парох Верешиці янівського деканату і член посмертного фонду, помер 5. грудня 1936 р. у 75. р. життя й 47. священства. 4. о. Туркевич Іван, парох при церкві св. Пятниць у Львові, радник Митрополичої Консисторії і висл. катехит акад. гімназії у Львові, помер 12. грудня 1936 р. у 64 році життя і 38. священства. 5. о. Фединський Іван, парох Любіня Великого й завідатель городецького деканату, б. курат У.Г.А. і член посмертного фонду, помер 20. грудня 1936 р. у 50 році життя і 27. священства. 6. о. Шпіцер Семен, парох Солукова й долинський декан, б. полевий курат, відзначений пятьма медалями, член посмертного фонду, помер 28. грудня 1936 р. у 57. році життя і 30. священства.

бух гранати розніс піч і покалічив ще більше оба трупи. Дацків оправдувався тим, що родичі часто били його і знущалися над ним.

— **Присяга при чорних свічках.** Найвищий суд розглядав цікаву справу двох жидівських купців з Луцька, що процесувалися зі собою за довг у долярах. Пізваний купець ствердив, що цілу належитість заплатив з процентами і подав за свідка свого бухгальтера. Рішено переслухати того свідка при чорних свічках у луцькій синагозі. Суд удався до біжниці, де рабін відобрав присягу від свідка. Зізнання випали корисно для пізваного і суд обох інстанцій відкинув домагання позовника. Одначе позовник відкликався до найвищого суду, виказуючи у своїх касаційних виводах, що суди не можуть признавати зізнань свідка, зложених при чорних свічках. Найвищий суд прихилився до тої аргументації присуд зніс і переказав справу апеляційному судові, щоби розглянув ще раз.

— **Поліціянти перед судом.** В Ряшеві скінчився процес проти поліціянтів із Чарної, Ружака, Ухури й Порембського, яким закинули, що вони, переслухуючи вязня Роґаля за недозволене вживання зброї, тортурували його і побоями примушували признатись до вини. Ці постерункові скували арештованого в кайдани, вливали йому до уст нафту і катували. Арештований під побоями признався до вини, хоч потім слідство виявило, що він невинен і його звільнили. Суд засудив двох постерункових по одному рокови вязниці й на заплачення 1000 золотих відшкодування для побитого Роґаля, який втратив здоровля.

— **Засудили касієра.** Перед варшавським апеляційним судом станув касієр головного уряду мір і ваг Скочиляс, засуджений судом на 3 роки вязниці за спроневірення 35 тисяч зол. Апеляційний суд затвердив цей присуд.

— **Жертва газардової гри.** До Сопотів біля Данціґу приїхав варшавський купець Капланський і почав грати в касині. Спершу вигравав, так, що інші ставили на ті самі числа. Однак незабаром щастя його покинуло і Капланський програв усі свої гроші. Зруйнований, вийшов на беріг моря і кинувся у воду. Аж на другий день хвилі викинули його тіло на беріг.

— **20 літ з кулею у голові.** В Липинках любавського повіту помер воєнний інвалід Ґрав, що 20 літ жив з кулею у голові. В часі світової війни Ґрав дістав постріл у голову при чому куля застрягла у підставі черепа. З огляду на небезпечний стан Ґрава занехано тоді операцію, а тимчасом ранений всупереч усяким сподіванням видужав. Аж до кінця свого життя Ґрав почувався зовсім добре.

— **Загадочний зворот у справі Парилевичевої.** В заведенні судової медицини в Кракові переведено секцію тіла Ванди Парилевичевої, відомої геройки скандальної хабарницької афери, що вмерла серед загадочних обставин. Урядового комунікату досі не оголошено. Відомо тільки, що секція не виказала ніякого новотвору (рака).

— **81.000 зол. за втрачену руку.** Варшавський апеляційний суд розглядає справу п. Наталії Калушівної, б. інструкторки фізичного виховання, що виступила з цивільною скаргою проти державних залізниць. У катастрофі між Радомом і Варшавою її тяжко ранило, так, що треба було ампутувати їй руку. Через те вона не може дальше працювати у свом фаху і втратила засоби удержання. Тому домагається скапіталізованої ренти в сумі 81.000 зол.

— **Весілля впало в ріку.** В Семигороді в околиці Тарнава Велика склалася жахлива катастрофа. Завалився міст, яким переїздив весільний похід. Три вози з 19 особами впали до ріки. Дві особи втонули на місці, кілька добули з води в тяжкому стані, а 7 поплило з водою і теж згинули. Крім того втонули три пари коней.

— **Катастрофальна повінь** у північній Мадярщині приймає щораз більші розміри. Ріка Сайо виступила з берегів, заливаючи місто Міскольч. Частина мешканців не вспіла втекти перед повінню і схоронилась на дахах домів. В місцевости Ясберені над рікою Задьва наслідком повені завалилось 46 домів. Під водою стоїть там 16 тисяч гектарів. У Кечкеметі впродовж трьох днів завалилися 34 доми, побудовані в невипаленої цегли.

— **Краєві тутки роблять на світі карієру.** Експортери записують збільшений експорт польських туток за кордоном. Тутки, яких домагаються є найбільше, отже передовсім Пріма Аїда. Здавалось би, що Европа і Америка мають усе, про що можна мріяти, а прецінь тутки в Польщі смакують закордонним курцям найліпше. Дійсно тутки Пріма Аїда є товаром першої якости, а що смакують за кордоном це ще один доказ, які добрі товарі продукує Польща. Цей небувалий предмет продажі побільшить торговельний біланс новою позицією експорту: польські тутки Пріма Аїда.

З кіна.

Кіно Стилеве: „Американська авантюра" та ревія

(ет.) Остання ревієва програма замітна головно прекрасною танковою інсценізацією в укладі А. Островського п. з. „Торг невільниць", яка у стилізованих танках балетного ансамблю та поруч із світляними ефектами творить незвичайно вдатну картину. Дуже добра пародія вокально-музичного дуету еспанців Саба де Фоґт у виконанні Ю. Белявського та С. Вінецького до сліз розсмішувала публику. Ґротеска „Фотографія а ля мінут", окремий виступ В. Моравської в її оригінальному репертуарі та щораз то кращі голосово ревелерси Олянда доповнюють дуже добру і розмірно довгу програму. Новим надбанням ревієвої групи є героїчний тенор А. Іжиковський, який заспівав кілька гарних пісеньок

На екрані фільма польської продукції п. з. „Американська авантюра" з Е. Бодом та С. Наконечною.

Дописи.

ТЕРНОПІЛЬ.

Загальні Збори Т-ва „Зоря" в Тернополі відбулись 28. м. м. На Зборах розвинулась оживлена дискусія у справі зорганізування українських цехів та організації української молоді. Присутні приняли в цих справах відповідні резолюції. До нового Виділу ввійшли: А. Фаленцьщ — голова, проф. Я. Дяків — заст. голови, М. Сидоряк — секретар, Ст. Шевчук — касієр, Т. Артимюк — бібліотекар, О. Кучерішка — господар; члени Виділу: А. Дяків, В. Єдинківський і В. Кордуба. На заступників вибрані: О. Клодзінський, В. Мурія, О. Мисула. До Контрольної Комісії ввійшли: д-р Ст. Чумак, д-р П. Постригач і С. Литвинова.

КОМАРНО.

Загальні збори філії „Просвіти". Дня 31. січня ц. р. відбулись загальні збори філії „Просвіти" в Комарні, на які, не зважаючи на велике зимно, прибули делега-

з 12 читалень „Просвіти" на всіх 24 і крім того коло 80 фізичних членів. На зборах замітна була відсутність інтелігенції в околиці. Вибрано виділ у такому складі: голова — м-р О. Утрисько, заст. голови — о. Н. Кузич, секретар — М. Черник, скарбник — М. Ядорко і члени виділу: м-р Іван Тершаковець, м-р В. Ковтун і м-р З. Тершаковець. Навагал збори і дискусія на них були ді-ловi.

Відкриття роздільні рудецького Пов. Союзу Кооперативи. Дня 12. м. м. відбулось у Комарні святочне відкриття розділні рудецького Пов. Союзу Кооператив у будинках Українбанку. Свято почалось богослуженням у церкві св. Петра і Павла, яке відправили: о. Кліш, о. Шеремета й о. Кузич. Вибраний комітет з вдп. м-ром О. Утриском на чолі приготовив дбайливо це свято обнови кооперативного і господарського життя Комарнянщини. Місцевий мужеський хор співав на Службі Божій. В год. 12. після посвячення і благословення товарів розділені в Українбанку почалась академія, на якій зійшлось коло 400 осіб: предоставники міста і сіл, кооператив і культурно-освітніх установ з цілої околиці. В програму ввійшли: три продукції муж. хору під управою Л. Карабіна, трубної орхестри „Сокола" в Комарні та деклямації, відповідні змістом до цього свята, що їх виголосив з чуттям малий хлопець С. Коноваленко. Опісля чергувались реферати інж. Рехоловського з РСУК та дир. П. Іванова з Пов. Союзу Кооператив у Рудках. Перший реферат дещо за довгий і тому не викликав належного вражіння, хоч був добре підготований. Зате другий був більше популярний і виголошений з чуттям. Вкінці складали усні привіти: д-р Кернишний з Рудок від освітньо-культурних установ Рудеччини, м-р О. Утрисько від таких самих установ Комарнянщини, М. Лішинський від філії і кружків „С. Г.", о. Шеремета від Українбанку і „Народньої Світлиці", о. Кузич та м-р Ф. Ольховий від місцевого „Сокола", В. Сидин від „Самопомочі". Крім того надійшли письменні привіти: від Окружного Союзу Кооператив у Самборі, Районової Молочарні в Городищі Вел. і в Рудках. Відспіванням національного гимну закінчилось свято, яке лишило по собі д. гарне вражіння. — **Учасник.**

—o—

Спортові новинки.

Сензаційна програна гакіякового мистця світу. Мистецька дружина світу в гакіяці Кімберлейських Динамітерів розіграла товариські змагання з льондонською дружиною Герінгей Рейсерс і несподівано програла в відношенні 2:7.

Гакіяковий турнір у Празі. В великім гакіяковім турнірі в Празі ГЦ Давос виграв в берлінськими канадійцями 5:1 (0:0 2:0 3:1). ЛТЦ — ГЦ Давос 4:3 (1:1 3:1 0:1). Берл. канадійці — Спарта 4:2 (3:0 1:0 0:2).

Боксерські змагання. В салі славної опери Ля Скаля в Міляні відбудуться боксерські мистецтва Европи, над якими обняв протекторат італійський наслідник престолу кн. Гумберт.

Польські гакіякарі зремісували з репрезентацією Гамбурга. Польська репрезентація гакіякарів розіграла в Гамбурзі змагання з тімом міста. Змагання закінчилися нерішеним вислідом 0:0. В Гамбурзі відзначилася добра оборона.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

Eugenio Onatski: L' UCRAINA ED I LIMITI DELL' EUROPA. (L' Ucraina fra l' Oriente e l' Occidente). — Estratto dagli „Annali" del R. Instituto Superiore Orientale di Napoli. Vol. VIII. — Giugno 1936. — XIV. S. I. E. M. — Napoli. Pag. 18, 4º.

E. Onatsky: LA LINGUA UCRAINA NELLA FAMIGLIA DELLE LINGUE SLAVE. Estratto dagli „Annali" del R. Instituto Superiore Orientale di Napoli. Vol. VIII. — Fascicolo IV. Settembre 1936. — XIV. S. I. E. M. — Napoli 1937. — XV. Pag. 18, 4º.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Український Нар. Театр ім. І. Тобілевича.

БРОШНІВ-ОСАДА:
8. III. Шаріка.
9. III. Муж двох жінок.
10. III. Чорногора в огні (Довбуш).

Виставляючи опери „Казку старого млина" і „Гальку" театр побільшує співочий ансамбль і приймає сопран і альт. Голошення зі світлинами слати на адресу в часописах.

Великий Театр:

Неділя, 7. III. год. 3.30 попол. ціни знижені „Подружжя". Год. 7.30 веч. „Мадам Сан Жен".

Понеділок, 8. III. год. 7.30 веч. „Мадам Сан Жен".

Вівторок, 9. III. год. 7.30 веч. „Мадам Сан Жен".

Кіна.

АПОЛЬО: „Сем Додсворт" на осн. Сінклера Люїса.
АТЛЯНТИК: „Непотріб".
ВАНДА: „Родина Ротшильдів", „Напад на Конго".
ҐРАЖИНА: „Варвара Радзівілівна".
ЕВРОПА: „Рамона".
КАСІНО: „Сам на сам" з Павлею Венна.
КОПЕРНИК: „Шаржа легкої бригади" (Кривавий орел).
МАРУСЕНЬКА: „Шаржа легкої бригади" (Кривавий орел).
МЕТРО: „Дівча з Будапешту" з Мартою Еґерт.
МІРАЖ: „Графиня Маріца" із Сене Сандром, „Ілюзія" з Францішкою Ґаль.
МУЗА: „Ангін Адвера".
ПАКС: „Буря над світом" і кольорові додатки.
ПАЛЯС: „Про що мріють жінки".
ПАН: „Скльветки".
РАЙ: „Буде краще" із Шепном і Товьком.
СВІТ: „Їх Екселенції шофер" і „Нові Тарзанові пригоди".
СТИЛЕВЕ: „Американська авантура" та ревія.
ТОН: Фліп і Флеп „Циганське дівча".
УТІХА: „Кенігсмарк" і ревія.
ХИМЕРА: „Мой сіромаха" з Шерлі Темпл: „Герой" з Воллесом Бірі.

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Неділя, 7. березня 1937.

Берлін (357) 12.00 Розр. концерт, 18.00 „Духи з Кентервілю" комедія Гугіна на осн. Уайльда, 19.00 Концерт фільг. тріо, 20.00, 21.00 „Світла та тіни Берліна" муз. калейдоскоп, **Братислава** (299) 17.35, 18.00 „Продана наречена" оп. Сметани, **Будапешт** (550) 12.30 Концерт оп. орх., 15.50 Сальон. музика, 22.05 Джез, 22.45 Орх. концерт, 12.45 Великий концерт бажань, 15.40 Квартет е-моль Бетовена, 16.15 Словацькі пісні й танки, 17.30, 18.00 Розр. музика, 20.10 Форт. ресітель Магди Руси, 21.00 „Бранарбас" ком. Плявта, **Дайтшляндзендер** (1571) 14.30 Данська нар. музика, 15.15 Весела авд. для села, 14.00, 16.00 Музика, 18.00 Гарні мельодії, 20.00, 21.00 „Аннічка з Тіроля" муз. комедія, **Кошиці** (259) 17.35 Для Закарпаття, **Міляно** (369) 17.00, 18.00, 19.00 Симф. концерт, 20.40 Легка музика, 21.00, 22.00 „Липосовочки" оперета Іанні, **Мінхен** (405) 12.00 Військ. музика, 12.00 Орх. концерт, вок. дуети, 19.05 Бетхерові твори у вик. солістів, 20.00 „Радіймо всі" вес. вечір, **Прага** (470) 19.45 Попурі словацьких пісеньок, 20.10 Попурі народніх пісень, 21.05 Орх. концерт, **Радіо Парі** (1648) 12.30 „Пель-Мель" вес. муз. програма, 14.00 Легка музика, 16.00 Спів. ресітель, 19.45 Рел. музика, 20.00 Радіоцирк, 20.40 Пісеньки, 21.45, 22.00 „Ля Тур де Несль" драма Гайярдета й Діма, **Рим** (421) 20.40 Розр. музика, 21.00, 22.00 Орх. концерт, 23.15 Танц. музика.

Понеділок, 8. березня 1937.

Берлін (357) 14.15 Легка музика, 16.30 Оповідання та пісні, 17.00 Концерт солістів, 19.15 Форт. ресітель, 20.10 Великий концерт бажань, 21.00 Веселий концерт, **Білгород** (437) 21.30 Пісеньки, **Братислава** (299) 17.25 Пісні, 21.15 Солісти, арфа, флет, **Будапешт** (550) 12.15 Спів. ресітель, 13.20 Сальон. квартет, 18.40, 19.00 Форт. ресітель, 19.45, 20.00 Хор, 20.55, 21.00 Циг. музика, 22.00 Концерт оп. орх., **Відень** (507) 17.40 Сопран і альт, 18.10 Вок. авд., 20.15 Весела авдиція, 21.00 Великий концерт бажань, **Дайтшляндзендер** (1571) 14.00, 16.00 Музика, 18.00 Давня орг. музика, 20.10 Весела китиця мельодій, 20.50, 21.00 Симфонія ч. 4. Брукнера, **Кошиці** (259) 17.25 Слов. пісеньки, **Міляно** (369) 17.15 Танц. музика, 19.00 Розр. музика, 20.40 Легка музика, 21.00 Комедія, 21.40 Концерт хору, 22.25 Орх. концерт, **Мінхен** (405) 12.00 Веселе полудне, розр. концерт, 16.30 Цвіти говорять, розр. концерт, 19.00 Вок.-муз. концерт, 20.10, 21.00 „Валенштайнова смерть", драма Шіллера, **Прага** (470) 16.10 Легка музика, 19.30, 20.00 „Жінка та Бог" оп. Ірана, 21.10 Сольо на гітарі, **Радіо Парі** (1648) 14.15 Пісні, 18.45 Віол. соната Брамса, 19.45 Віол. ресітель, 21.45, 22.00, 23.00 „Виправдання з Толедо" оп. Одрана, **Рим** (421) 17.15 Легка музика, 18.00 Поезії, 22.00 Скрипка.

Вівторок, 9. березня 1937.

Берлін (357) 18.00 Орх. концерт, 20.10 Легкий концерт, **Білгород** (437) 18.00, 20.35 Популярні мельодії, 18.30 Різні пісеньки, 19.50 Скрипка, 21.00 „Вертер" оп. Маснета (III. і IV. дія), **Будапешт** (550) 13.40 Сольо на арфі, 17.00, 19.15 Спів. ресітель, 18.00 Циг. музика, 20.15, 21.00 Сальон. музика, 21.50, 22.00 Скрипк. ресітель Ж. Тібо, **Відень** (507) 13.10 Орх. концерт, 14.00 Скрипк. ресітель, 15.15 Дитячі пісні, 15.40 Авд. для жінок, 17.10 Солісти, сопр., форт., 19.25, 20.00, 21.00 Опера, 22.20 Танц. музика, **Дайтшляндзендер** (1571) 10.30 Авд. для дітей, 12.00 Популярна музика, 14.00, 16.00 Музика, 15.40 Пісні вик. Т. Розе, 18.40 Рецитації поезій, 21.00 „Галілі" ловецька музика, 21.00, 22.00 Концерт синкопованої музики, **Прага** (470) 17.30 Концерт хору та солістів, 21.00 Симф. концерт, 22.20 Партіта д-моль на скр. у вик. Новака, **Радіо Парі** (1648) 13.00 Розр. концерт, 14.15 Пісні, 16.00 Виклад із Сорбони, 17.00 Виступи дрезденського квартету, 18.30 Фортеп. ресітель, 18.45, 19.45 Спів. ресітель А. Паскаль, 19.00 Драм. авд., 19.30 Форт. ресітель, 21.15, 22.00, 23.00 „Кармен" оп. Бізета, **Рим** (421) 17.15 Танц. музика, 20.40 Розр. музика, 21.00, 22.00, 23.00 „Італійка в Альжирі" оп. Россіні.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 7. березня 1937.

8.00 Сигнал часу; 8.03 Хліборобська Газетка, 8.18 Музика з гр. пл., 8.25 Огляд львівської Хліборобської Палати, 8.40 Вайнбергер: Полька з оп. „Шванда дудар"; 8.45 Програма на нині. 8.50 Ранішній денник; около год. 10.30 після богослуження „Щось для кожного" музика з гр. пл., 11.45 Що це таке катол. місії; 11.57 Сигнал часу; 12.03 Розривковий концерт; у перерві ок. год. 13.00 Театр. огляд, 14.00 Орхестра в одному інструменті (органи Вірліцера), 14.20 Рекламовий концерт, 14.35 Легка музика з гр. пл., 14.50 Вогнева сторожа, 15.05 Нар. пісні у вик. муж. хору, 15.30 Для села: „Що старий Яків дізнався від молодого Андрія". Огляд ринків рільних продуктів; 16.00 Морейтаці у пісоньці; 16.30 Пів години мандолін, орх.; 17.00 Симфонічний концерт, 19.00 „З мого верстату" літер. нарис Каден-Бандровського; 19.15 Мішаний концерт: Генр. Бем тенор, скрипка, форт., 19.45 Літер. хвилини: Поезії Тад. Жакея; 20.00 Продовження мішаного концерту, 20.30, 20.38 Спортові вістки, 20.40 Політ. огляд; 20.50 Вечірній денник; 21.00 Театр Уяви: „Експісія" на осн. Бол. Пруса; 21.30 Форт. ресітель Лая. Леві; 22.00 Орхестра; 23.00 Танкові мельодії, з гр. пл.

Понеділок, 8. березня 1937.

6.30 Ранішня авдиція. 7.25 Програма на нині, 7.30 Трохи інформацій, 7.35 Легка музика з гр. пл., 8.00 Авд. для шкіл, 11.30 Для старших дітей: „Як працює серце", Музика з гр. пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Музика Півночі, гр. пл., 12.40 Полудневий денник. 12.50 Всі діти мають рівні права до любови матері. 14.30 Концерт бажань, 15.00 Господарські вістки, 15.15 Рекламовий концерт, 15.30 Льв. біжучі вістки, 15.35 Військ. орх., гр. пл., 15.55 Про поважніжшу опіку, 16.00 Програма на завтра, 16.05 Розспіваний Неаполь, гр. пл., 16.15 Куток мови, 16.30 Фрагмент за міжнар. конкурсу ім. Фр. Шопена, 17.00 Суспільне знання та суспільне життя: „Треба пізнати дійсність", 17.15 Концерт солістів: спів, скрипка, форт., 17.30 Про фотографію у невидних проміннях, 18.00 Актуальна гутірка, 18.10, 18.15 Спортові вістки, 18.20 Найгарніші контральти, гр. пл., 18.40 На львівському Парнасі сто літ тому, 18.50 „Рільничі кулиси" на провесні, 19.30 Розр. концерт, орхестра, Весела Пятка, 20.45 Вечірній денник, 20.55 Актуальна гутірка, 21.00 Поет і публика, 21.30 Нар. капеля, 22.00 Симфонічний концерт, орх., форт.; у перерві в год. 22.55 Останні вістки, 23.00 Танкові мельодії з гр. пл.

Вівторок, 9. березня 1937.

6.30 Ранішня авд., 7.25 Програма на нині, 7.30 Трохи інформацій, 7.35 Легка музика з гр. пл., 8.00 Авд. для шкіл, 11.30 Для шкіл: „Всюди добре, а дома найліпше", Пісоньки у вик. хору, 11.57 Сигнал часу, 12.03 Сальон. орх., 12.40 Полудневий денник, 12.50 Про стандаризацію овочевих відмін, 14.30 Концерт бажань 15.00 Господарські вістки, 15.15 Рекламовий концерт, 15.30 Львівські біжучі вістки, 15.35 В. Тихоцький грає на гавайській гітарі, гр. пл., 15.50 Для дітей: Читаймо нові книжки, 16.00 Програма на завтра, 16.05 Легка музика з гр. пл., 16.15 Скрипька ПКО. 16.30 Пісні в діяльсоні: Юлія Ільницька сопран, Зб. Возник тенор, форт., 17.00 „Будні пп. Ковальських" говорена повість, 17.15 Форт. ресітель, 17.30 Лист інститутки, монолог Тад. Голендра, 18.00 Актуальна гутірка, 18.10 Спорт у містах і містечках, 18.20 Еспанські ритми, гр. пл., 18.35 Нарис: „Сенкевич обовязує", 18.50 Актуальна гутірка, 19.00 Чи шкільні програми для хлопців і дівчат повинні бути однакові, 19.20 Муз. авд.: Як полька билася з польонезом, 20.00 Гутірка музика зі слухачем радіа, 20.15 Симф. концерт: орх., скрипка, віол.; у перерві ок. год. 21.00 Вечірній денник, Актуальна гутірка, 22.30 „Пушкінова лютня" чвертьгодина перекладів Юл. Тувіма, рецитує М. Верцінська, 22.45 Танц. музика; у перерві в год. 22.55 Останні вістки.

БІРЖА.

ГРОШІ.

Купно — продажа: Бельги бельг. 89.39, 88.95, Долари американські 5.28·50, 5.26·00 долари канад. 5.28.00—5.25.50, Фльорени гол. 289.75—288·05, Франки фр. 24.55—24.4 1, Франки швайцарські 120·70—119.90, Фунти англ. 25.83—25·67, Гульдени данц. 100.20—99.80, Корони ч. 16.40—15.80, Кор. дан. 115·34—114.50, Кор. норв. 129.88—128.90, Корони шв. 133.28—132.30, Ліри італ. 24.20 — 23.70, Марки фінл. 11.45—11.00, Марки нім. 124·00—120·00, Шил. австр. 95.00—94.00. Марки нім. срібні 133, 129.

Тенденція вдержана.

Папери.

3 пов. інвест. 1. ем. 65.75, серія 85.00, 3 проц. поз. інв. 2 ем. не нотована, 5 пр. поз. дол. 53.63, 54.00, 6 проц. поз дол. 45.75, 47.25, купон 47.41, 4 проц. пр. дол. 45.75, 46.00, 7 стабіл. 361.00, купон 68.52, 4 пр. консол. 54.25, 54.50, 50.75, 51.25, 2 ост. др

Збіжжя.

Львів, 6. III.

За 100 кг. льоко вагон Львів:

Пшениця одн. червона	29.00—29.25
Пшениця збір. червона	28.25—28.50
Пшениця одн. біла	28.75—29.00
Пшениця зб. біла	28.00—28.25
Жито шт. I.	23.50—23.75
Жито шт. II.	23. 5—23.50
Ячмінь одн.	24.00—24.25
Ячмінь на мливо	23.25—23.50
Ячмінь паст.	22.25—22.50
Мука пшенич. разова до 95%	31.50—31.75
Мука житна разова 0-95%	29.00—29.25

Інші курси незмінені.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ".

„Маслосоюз" повідомляє, що від дня 6 березня ц. р. кооперативам платив за льоко Львів:

1 кг. масла десерового бльок. без опакування	2.95 зол
1 кг. масла десеров. бочкове включно з бочк. опакуван.	3.00 „
1 кг. масла експ. платить з експ. опакув. включно дефінітивно	3.00 „
молоко від 11. I. ц. р. . .	0.16—0.17 „
копа яєць	3.30 „

Тенденція на масло та молоко сильна, на яйця попит оживлений.

ПТИЦЯ.

Маслосоюз повідомляє, що в дні 5. III. ц. р. платив своїм доставцям за 1 кг. живої птиці, льоко подвіря птахокасарні „М. С." у Львові, (пл. Більчевського ч. 3) такі ціни:

Індички I. кл., добре умясені, повногруді товсті	1.45 зол.
Індики I. кл., добре умясені, повногруді товсті	1.25 „
Курки молоді I. кл. товсті без вапняку на ногах від 1.80 кг. вгору	1.30 „
Качки товщені I. кл. щойно від 1.80 кг. вгору	1.35 „

Слабших сортів від вище поданих не приймає.

ОПОВІСТКИ.

Оцим звертається до громадянства Іван Заремба, б. рахунковий старшина УГА невилічно хорий, який перебуває в Міському Заведенні, жінка померла перед 10 роками залишаючи четверо дітей, з проханням допомогти його дітям лектами та одягом для 18-літньої доньки. Ласкаві жертви слати на адресу: Іван Заремба, Львів, Міське Заведення, вул. Вілінських 9. 2—3

ДИР. ОС. СТАДНИКА прошу полагодити негайно позичку „Міщ. Союзу", за котру я ручив. Прошу теж прислати переклад „Анонімів", за котрий я заплатив уже давно. — Гр. Ганулик, Львів, Ольшевського 11. 376 1—1

МАТРИМОНІЯЛЬНІ

СЬРЕД безмежних просторів всесвіту чи зустріну Тебе субтельний, близький духово, я, що прагну пізнати красу шляхотного, високо-культурного модус вівенді? Неогуманістка 34. Адміністрація „Діла". 378 1—1

КУПНО - ПРОДАЖА

СВЯТОЧНІ ЛИСТІВКИ з текстом: Христос Воскрес — з відомих сюжетів „Русалки" видала Книгарня „Рідної Школи" і продає по 6 зол. за сотню. Адреса для замовлень: Книгарня „Рідна Школа", Львів, Сикстуська 20 або Гр. Ганулик, Львів, Ольшевського 11. 376 1—1

ОСТАННЯ НАГОДА купити дешево віллю в Гребенові — минає, бо будівельні матеріяли дорожіють! Віллю з городом і меблями — в чудово-гарнім положенні Гребенова — продасть за 15.000 зол. Гр. Марусик, Львів, Ольшевського 11. 876 1—1

ЗОЛОТІ та срібні виробі, перстенці, шлюбні обручки тощо продає дешево славнозвісна католицька фірма **ІВАН ЗЕЛЬТЕНРАЙХ**, Львів, площа Марійська ч. 5. Полагоджує всякі направки. 3032 25—?

ДИКТИ І ФОРНІРИ найдешевше джерело закупу М. Гаммер і Син Львів, Зборуддина 8, тел. 271-14. 364 2—10

Ширіть наш часопис!

Від нині — малювання мешкання — приємністю!

МЕШКАННЯ дезинфекує, малює — лакерує очищує основно по помалюванню

концесіонований малярський мистець

Ігнат Михайло Ляйхтер Львів, ул. Булгарська ч. 3. Тел. 242-99.

Ціни дійсно низькі. — Найдогідніші умовини — наймодніші взори. — Совісне і солідне виконання. Прошу подзвонити на ч. 242-99 і зажадати оферту!

ВЖЕ НАДІЙШЛИ ВЕСНЯНІ МАТЕРІЯЛИ на дамські сукні і костюми, та мужеські вбрання до єдиної української фірми **„МАНУФАКТУРА"**

під управою О. Стефановича, Львів, пл. Капітульна ч. 3, побіч катедри.

355 2—100

Сензація Львова!!!

Галицький Маґазин Новин

Львів, Галицька 15

ДАЄ ЯК ПРЕМІЇ:

ЗАДУРНО КУПЕЛЕВИЙ РУЧНИК	при закупі від зол. 30·—
ЗАДУРНО ПІВ ТУЗИНА ХУСТИНОК	при закупі від зол. 40·—
ЗАДУРНО СТОЛОВИЙ ОБРУС	при закупі від зол. 50·—
ЗАДУРНО БІЛЕТИ без жадної доплати	при закупі від зол 20·—

до КІН: Паляс, Атлянтік і Апольо на місця резервові або балькон а від зол. 5·— знижкові білети до цих кін.

Повідомляємо, що дістали ми величезний транспорт найновіших вовняних матеріялів на сукні, костюми і плащі, які поручаємо по цінах ДУЖЕ НИЗЬКИХ.

УВАГА! ПОВІДОМЛЯЄМО, що ДЕШЕВА ПРОДАЖА БІЛИХ ТОВАРІВ продовжена З ДАЛЬШОЮ ЗНИЖКОЮ ЦІН.

НАУКА

ҐЕРМАНІСТКА дає лекції і веде конверсацію дешево. Ринок 41. III. Ляўб. 2-2

ШУКАЮТЬ ПРАЦІ

АДВОКАТСЬКИЙ аплікант з правом заступства, солідний шукає практики. Зголошення з умовинами слати до Адміністрації „Діла" для „Апліканта". 2—3

НАЙДУТЬ ПРАЦЮ

АГЕНТІВ ПОРТРЕТОВИХ на небувалих дотепер умовинах шукає портретове Заведення „Renesans", Kielce, Focha 14. Спеціяльність портрети „Semi-Email" фотографічні новини. Жадати проспектів. Просимо листуватись в польській мові. 128 21-36

РІЖНІ

ДО ЗАМІНИ посада сільної вчительки, при 4 кл. школі, 8 км. від Коломиї (комунікація автобусова) на рівнорядну близько Львова. Зголошення слати на адресу: О. Ніжанковська, Коломия, Длугошівських 20. 369 2—3

СТАНИСЛАВІВ стрижеться, голиться в чешеться в українському фризієр. сальоні Кізими, Перацького 1.

БЕЗМЯСНА КУХНЯ М. Горбачевої — вийде з друку при кінці міс. березня. Перша частина книжки вміщає поверх 500 приписів на безмясні страви (дещо в нас незнані) та коштуватиме 3 зол. Котра з Вп. Пань пришле згори передплату до кінця міс. березня, платить лише 2 золоті. Після виходу з друку не буде ніяких знижок на ту книжку. Замовлення і гроші слати на адресу: Гр. Ганулик, Львів, Ольшевського 11.

ЄДИНА українська приватна торговельна станиця на Шлеську „Торговельний Дім Роман Будзяк", Катовиці, Млинська 12, купує гуртом на рахунок власний і комісово всякі сільсько-господарські продукти споживчі. Оферти, запити адресувати лагідною. 301 3—6

ПРОПУКЛИНОВІ БАНДАЖІ гумові, черевні, ниркові, проти усування матиці за гарантією виконує відоме **УКР. ОРТОПЕДИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ ІВАНА УГРИНА**, Львів, вул. Вірменська ч. 15. 2946 33-100

ЛІКАРСЬКА ПОМІЧ

Спеціяліст венеричних та шкірних недуг і лікарської косметики

Д-р ФІШЕР

б. довголітній лікар асистент дерматольог. клінік у Берліні, Відні та Празі

переїхав і ординує тепер від 9—1 і 3—7

ЛЬВІВ, ВУЛ. КІЛІНСЬКОГО 3.

напр. Віденської каварні

Тел. 251-68. Сепаратні жальні.

ДЕНТИСТИЧНЕ ЗАВЕДЕННЯ

Упр. тех. Дент. **Й. Браневський**

ординує від 3—6

ЛЬВІВ, ВУЛ. АКАДЕМІЧНА Ч. 18.

Телефон 237-53. Догідні умовини.

317 Ціни як в убезпечальні. 4—?

Управнене технічно-дентистичне заведення

М. Альтштока

вул. Городецька 87. I. п. (побіч Трусту)

приймає від 9—1 і 3—7.

Увага на число дому. — Ціни низькі, полекші у сплатах. 1—4

ОГОЛОШЕННЯ.

РЯТУЄ ВОЛОССЯ

усуває перхоть — запобігає випаді

ДАЄ ГАРНУ буйну зачіску

НЕРВОЛЬ

Хеміка д-ра Францоза, одинокий радикальний і випробований засіб (натирання) проти

РЕВМАТИЗМОВІ

чи він з причини простуди, пострілові, ісхіясові і ін. — всюди можна дістати.

Виріб і головна продажа

АПТИКА МІКОЛЯША

Львів, Коперника 1.

ФОРТЕПІЯНИ, ПІЯНІНА

світової марки

Б. СОММЕРФЕЛЬД

Експорт до Англії, Аргентини, Уругваю, Данії, Франції, Голяндії, Палестини і т. д.

виключне заступництво:

С. Новацький

Львів, вул. Пілсудського 17. 2620а

як нова

по заложенню нових частин (направі)

у фірмі

механіка

Т. ІВАНИШИН ГОРОДЕЦЬКА 30

ТЕЛ. 246-35

ВЛЕГЧУЄМО

купно матеріялів на сукні-вбрання, плащі-костюми, білля-постіль

Висилковий Дім

Е. Ф. БОРИС

Перемишль

вул. францішканська 16.

Жадайте цінників.

ЕКО

добірні батерії

виробу одинокої української фабрики батерій ЕКО у Львові — вул. Городецька 58. — Тел. 219-26.

ХТО?!

хоче купити найліпші косметичні і гігієнічні артикули по найдешевших цінах купує тільки у найсолідніший

ПЕРФУМЕРІЇ С. ФЕДЕРА

Львів СИКСТУСЬКА 7, Філія КОПЕРНИКА 19а

Кожний покупець, що покличеться на оце оголошення „Діла" дістане ЗАДУРНО гарний дарунок.

ДІТИ - ОКРАСА РОДИНИ

Одначе тій окрасі треба купити **плащик, сукенку, рукавички**, які **дешево** купите у ф-мі

„ВАВУ" Львів, ул. Миколая ч. 3.

375 1—1

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло". Львів, Ринок 10.